

VARIDAT

Bismillahirrahmanirrahim

Varidat: « Bil-besmele-ti livudžuhu inna li-ismillah-il muttasif-i birahmanirrahim lehu fedželli fiili ...»

Sultan Sejjid Muhammed Nurul Arabi Hazretleri je na sljedeći način opisao razloge početka **Varidata** sa **Bismilom**. Časno ime **Allah** je u **Bismili** opisano sa imenima **Rahman** i **Rahim** i ono predstavlja **Tedželli-i fiili** - *Pojavu sa djelovanjem*.

Ukoliko čovjek, dok pije, jede ili prilikom obavljanja bilo kakve radnje, bude izgovarao **Bismillahirrahmanirrahim** a istovremeno je svjestan, da nema drugog **Faila** osim Njega - *Allaha Milostivog Samilosnog...* ili istovrijemeno bude svjestan da je on sam, potpuno **fani** u najmanjoj radnji i djelu koje obavlja, tada se ta pojava kod čovjeka zove **Allahova fiili tedžellija**. Kod ovakvih se osoba, Allah, lično pojavljuje i sa djelovanjem i sa radnjom. Ova tedžellija ili pojava je u stvari početak pravog suluka ili polazak na putu hakikata.

Tedželli-i S'fat: Ova Allahova tedžellija ili ova Allahova pojava, sastoji se od Allahovih **SubutiS'fati-stabilnih svojstava**, na primjer: kudret, koji nastaje prilikom hodanja, pisanja i drugih radnji... Ukoliko budemo svjesni i znali da se tu radi o s'fatima Dženabi Hakka, kao i to da smo mi **fani** od svih njih, da smo sve njih vratili Njemu, onda će se ta pojava, zvati **Allahova tedžellija s'fata**.

Tedželli-i Zati: Allahova Zati tedžellija ili pojava, nastaje ili se javlja, tek onda kada čovjek u sebi misli i sa sigurnošću zna da ovaj vudžud pripada samo Allahu dž.š. i kada bude potpuno **fani** od vudžuda.[1]

Ukoliko dok čovjek uči **Bismila-i Šerif**, nije svjestan ovih tri pojava, onda, nije ni izučio **Bismilu**. Nije svjestan Allahove pojave. Ali ukoliko je čovjek svjestan i bude znao, čije su to **tedžellije-pojave** i tek onda izučio Bismilu, onda je on to zaista i izučio. A sada budite pažljivi...

Kada se govori o **Hal-u Bidajet ehlija** ili početnika *Tevhidskog znanja*, sve tedžellije ili bilo koje pojave su u halu Emra (*naredbe*) i nemaju nikakvih veza sa riječima...

Ali kada je riječ o **Ehli Nihajetu** - *o onima koji su već putovali pomoću nekog vodiča*, onda se govori o osobama koje se sa dobrim djelima nalaze u **Džemu**, a sa djelima koja se smatraju grijehom nalaze u **Farku**...

Dakle te osobe ne pripisuju sebi dobra djela i za svaki svoj uspjeh, smatraju da je od Allaha i Njemu se zahvaljuju, a za grijehe znaju da su od njih pa se kaju. Jer Dženabi Hakk je u Kur'anu rekao: « **Ma esabeke min hasenetin femin-allah ve ma esabeke min sejjietin femin nefsike** - *Sreća koja ti se dogodi od Allaha je, a nesreća koja te zadesi sam si je zaslužio* » ..... En - Nisa 79;

Na ovom je mekamu Hazreti Šejhul Ekber rekao: « **Ve kun fil-džem vel fark-i tekun fi mak-adis-sdkin** - *Ovim se licem nađi u Džemu i Farku kako bi dospio do pravog puta i kako ne bi pogrešno postupio napustivši bilo koje od njih* ».

Varidat: « Vel vedžh-is-sani innehu bede-e bil-besmeletil »

(El-Bedee bil-noktatulleti tahtel ba'e ... ..)

Ovo drugo objašnjenje je o **Nokti** - tački koja se nalazi ispod slova **Ba** na početku **Bismile**. **Jernokta** je ta tačka koja u sebi sakuplja sve Allahove tajne. Još u vrijeme Hulefai Rašidina neki od ashaba upitali su Hazreti Aliju:

- O Alija, Hazreti Resul s.a.v.s. je rekao: « **Ene Medinetul ilmi ve Alijun babiha** - Ja sam Grad znanja, a Alija je kapija toga Grada ». Šta nam je Resulullah s.a.v.s. s tim riječima htio staviti do znanja?

Hazreti Alija je odgovorio: - « *Ilahi tajne su u knjigama spuštenim Poslanicima a.s., tajne knjiga su u Kur'an-i Kerimu, tajne Kur'an-i Kerima su u suri Fatihatil kitab, tajne Fatihe su u Bismili, tajne Bismile su u slovu **Ba**, dok su tajne slova **Ba** u nokti ispod njega a danas sam **Ja**, ta **nokta (tačka)**».*

Ashabi su ponovo upitali: - O Velijjullah, šta je to tačka? Hazreti Alija r.a. im odgovori: - « **El-ilm-u noktatur kesretel džahilun** - *Ilm je jedna tačka, neznanice su je umnožili* ».

Tajne Tačke: - Kada budeš pero kojim pišeš umočio u mastilo, pa ga ne pomerajući budeš podigao iznad papira, vidjećeš kako će se na površini papira pojaviti jedna tačka (nokta). Ova tačka je početak svih slova, a možda je i ista. Na primjer, možda je poput onog kada se u neko mjesto ulazi kroz vrata tog mjesta. Jer vrata su ulaz... Ovo dobro razumi - to je tajna. Ako se otkrije, um će se poremetiti, stati... A nema srca koje tačku nema... Eto i ovaj Varidat je tačka ili zbir ovih tajni. Koliko god mu je malo stranica, po pitanju tajni je toliko ogroman, da ne može stati u Nebesa...

Varidat: « Vel vedžh-is-sani innehu bede-e bil-bes-meletil »

Sav mevdžudat je nastao od tri hazerata tačnije imena u Bismili: **Allah, Rahman i Rahim**.

Ovom mevdžudatu svakako pripadaju: - Iblis, džini, šejtani, zmije, škorpije, životinje, ptice, džehennem, zla, tuge, nesreće, bolesti itd. I sve su to mazhari Allahovog vasfa **Dželal**... dakle tu se pojavljuje i tu izbija Njegov vasf Dželal... to su pojave Njegovih **Dželal** s'fata... Jednostavno ovaj mevdžudat je pomiješan sa mirom i nemirom, slastima i teškoćama... mazharima (*mjestima pojave ili nosiocima pojave*) Allahovog imena **Rahman**.

Rahman je u stvari jedan Ismi Kemal, koji u sebi sakuplja Allahove Džemal i Dželal s'fate i zove se **Rahmeti**

Dunjevijje (*Dunjalučki Rahmet*), a i sami znamo da dunjalučki nimeti nisu čisti od nesreća i patnje...

Međutim, pošto su **Ahiretski nimeti** ili irfanski darovi čisti i uzvišeni od nesreće i patnje, to ime pripada samo Allahovom Džemalu, tačnije Njegovoj ljepoti. U ovom imenu nema ni trunke imena Dželal i ono je **Rahimul - ahire**, dakle rahmet usmjeren ka ahiretu. Pošto je Allahov Poslanik Hazreti Muhammed Mustafa s.a.v.s. mahzi Džemal, on je mazhar Allahovih imena **Er-Rauf i Er-Rahim**.

O Hazreti Resulu s.a.v.s. je u Kur'an-i Kerimu rečeno: - « **Lekad džækum resulun min enfusikum azizun alejhi ma anittum harijsun alejkum bil muminine raufun rahim** - *Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti. Jedva čeka da pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv*»..... *Et-Tevbe 128;*

Zbog toga je Resulullah s.a.v.s. efendija putem svojih hadisa nama, svome ummetu rekao, da se u tri stvari nalazi zdravlje. A to su: **oceđen med, rane vatrom izgorene i ajeti Kur'ani Kerima**[2]... a sad vi razmislite o tome...

[1] Sultan Sejjid Muhammed Nurul Arabi prilikom objašnjenja Hadži Bajram Velijjinih bejtova:

Rabb je meni, amanetom stvorio jedan Grad
Grad sa četiri kapije u kome sam za tren stigo
Pogled sam bacio na izlaze i u svakom ulazu vidio Didara
Sebe sam to uzido u taj amanet od kamena i zemlje

Rekao je: « O Azizi, taj Grad (grad insanijeta) ima četiri kapije: -Prva kapija je «Pojava djela», što znači, posmatrati Didara (*Onog koji gleda*) prilikom svakog djelovanja. Druga kapija je «Pojava imena», posmatrati Didara u svakom imenu. Dok je treća kapija «Pojava s'fata», posmatrati Didara u svakom s'fatu. Četvrta kapija toga grada je «Tedželli-i Zat» i znači posmatrati Didara u svemu što je prisutno. Jedan Zat u sve vuđude...

Sadettin Bilginer «ALLAH VE INSAN» - 1977, str. 171-173.

[2] U 82. ajetu sure El-Isra Allah dž.š. kaže:

«Ve Nunezzil-u Min-el Kur'an-il Ma Huve Šifaun Ve Rahmetun Lil-Mu'Minie Ve la Jezid-ul Zalimine Illa Hasran - Mi objavljujemo u Kur'anu ono što je lijek i milost vjernicima, a nevjernicima on samo povećava propast.»
(Bilginer)

SMRT I AHIRET

Varidat: «A'lemune innne umur-ul ahirete lejseti kema za-mel džihal...»

Ahiret nije onakav kakvim ga **džahili**-*neznalice* zamišljaju i misle da jeste, kao što su patnje u grobu, nimeti, džehennem, škorpije, zmije, zebanije, meleki, saraji, džennetske sluge, rijeke, potoci, drveće itd. za koje se misli da će nastati poslije smrti čovjeka.

Ahiretska zbivanja su iz **svijeta Emra** i nisu iz **svijeta šehadeta**, ovog svijeta kojeg vidimo očima. Jer svijet šehadeta se sastoji od vudžuda koji posjeduje proporcije. A svima je jasno da na ovom svijetu fesata, tijela dolaze do svog kraja i nestaju sobzirom da nisu trajna.

Za Ahiretska zbivanja koja su u svijetu Emra - **Izafi ruha**-*relativne duše*, ajet iz Kur'ana je svjedok: - « **Ve jes'eluneke anirruhi kulirruhu min emri rabbi** - *i pitaće te o ruhu, reci im: šta je ruh - to je u znanju i Emru moga Gospodara* » (*iz znanja i emra moga Gospodara*) *El-Isra 85*;

Zbog toga je Ebu Talib Mekki r.a. rekao: - *Ukoliko se duša od svojeg tijela bude odvojila kao **Arif svoga Rabba** ona će se i uzdići, kako bi dospjela do Njega i neće sebe ograničiti sa nekim drugim suretom. Duša će odletjeti u koji god alem zaželi, tako što će izgledati u obliku **alema i mavta** tj. prema mjestu gdje se tamo sjedi, za njih nema ničeg što je teško ili nepoznato.*

Međutim, Hazreti Alija k.w. je rekao: - « **Lev kešef-el gitai ma ezdet jakiren** - *I kada bi mi se perde otklonile, opet se moj **jekin** ne bi promjenio (ne bi se povećao, niti bi se umanjio)* ».

Dakle, ukoliko je duša **salih**-*putnik* i **said**-*sretnik*, ona će kao **latif** poletjeti u visine tako što će se promijeniti prema djelima i ibadetu koji je ovdje kao **Takva** (*bogobojazna - ništa nije prisvajala i sebi pripisivala*) obavljala.

Ovi visoki mekani zvani **Ilijun** su u nebesima na daljini od Mjeseca do Kursije. Ovdje se nalaze osam Dženneta o kojima je izvješteno u Kur'anu Kerimu: - « **Fi mak'ad-i sarkin inde melikin muktedirin** »

Prema ajetu « **Kod Meliki Muktedira se nalaze osam dženneta do kojih se uzdižu Arifi, koji su dobili Mekami Siddik** » a to su:

1. Džennet Vilajeta
2. Džennet Siddikijeta
3. Džennet Kurbijeta
4. Džennet Hulleta
5. Džennet Mehabbeta
6. Džennet Hitama
7. Džennet Ubudeta
8. Džennet Ubudijeta

U Kur'anu su posebno spomenuta imena svakog Dženneta koji su **Suri**. Ukoliko je duša **šaki** (*bedna i nesretna*) tj. pobunjenička, od onih koji su skrenuli sa pravog puta, njeno loše djelo sa dunjaluka biće obilježeno sa svojim oblikom...

Na primjer ako u ahlaku (*moralu*), neke osobe ima karakteristika psa biće u javnosti **obilježen** oblikom psa, (*njegove reakcije neće biti ništa bolje od reakcije psa, normalno, zavisi od pasmine, vrste kojoj pripada*) ukoliko posjeduje ljubomoru u obliku majmuna, ako je strastan i pohlepan u obliku svinje, ukoliko sebe smatra većim i važnijim od ostalih pa ih zbog toga zadirkuje i vrijeđa, u obliku slona, dakle biće obilježen i ograničen oblikom one životinje čija karakteristika dominira kod njega. Ostaće zatočeni u nižem od nižeg oblika. Ova mjesta se zovu **Esfele safilin** i ima ih sedam a njihova imena su izvještena u Kur'anu. Ali sva ova zbivanja odvijaju se tek nakon rasturanja, raspadanja elementarnih sureta **uesfele safilin** i nakon **Beke** i opstanka melekutskih oblika u zuhuru...

Prema mišljenjima nekih ljudi, ahiretski **dogadaji** su iz svijeta tijela, kao i to da će tijelo poslije svojeg uništenja i nestajanja opet biti vraćeno isto. Međutim Dženabi Hakk je u Kur'anu Kerimu rekao: -« **Kul juhjihellezi enše'eha evele merreten ve huve bikulli halkin alijmun** - Rec: *Oživjeće ih Onaj koji ih je prvi put stvorio. On dobro zna sve što je stvorio* » ..... *Ja - Sin 79;*

Opet u jednom drugom ajetu iste sure stoji: - « **Eve lejsellezi halaks-semavati vel-arda bikadirin ala en jahluka mislehum bela ve huvel hallak-ul-alimun** - *Zar mislite da Onaj ko je stvorio nebesa i Zemlju nije kadar da stvori njima slične. Naravno, da je kadar. On sve stvara i On je sveznajući!* » ..... *Ja - Sin 81;*

Prema ovim ajetima i njima sličnim hadisima, slobodno **možemo** reći, da je tijelo koje će biti vraćeno, to isto tijelo a ne njemu slično. A i obavješteni smo o tome da ne truhne i da je vječna ta kost u veličini zrna **nohuta**, koja se nalazi u jednom od kičmenih pršljenova u čovjeku i da će poslije kijameta, od ovih kostiju u njivama tijela nići poput pšenice. Jeste, istina je da sve ovo stoji u knjigama Imami Gazalija, zvanim Ihja-ji Ulumuddin i Kimja-ji Saadet i da tako vjeruju osobe poput Ibn Sina i Dželaluddina Devanija i Gelenebevija.

Ali za razliku od njih i njima poznatim razlozima, zašto su sve ovo tako pisali, mi ehlullasi vjerujemo da su sva ahiretska zbivanja iz svijeta Emra, Gajba i Melekuta. A ako već treba reći istinu ili naše mišljenje, mi onda izjavljujemo da: - « **Nefs koji govori je srf ruh - samo duša, tijelo nikako nije sa dušom** ». Jer se tijelo čovjeka po nama mijenja i preobražava, dakle neprestalno dobija drugačije stanje od prijašnjeg, ali zato čovjekov Zat, koji je u stvari ono glavno za nas, ne mijenja se. **Ukoliko se promijeni konj ne mora se promijeniti i jahač**. Na primjer, tijelo čovjeka se u dvadeset godina potpuno mijenja, ne ostaje ništa od njegovog prijašnjeg stanja, ali Zat čovjeka je stalan. Ovaj njegov Zat je isti i u djetinjstvu i kada poraste...

Znači **maad** tj. ahiret pripada duši koja se vraća, a ne tijelu. Na primjer ukoliko jedan čovjek pojede nekog drugog čovjeka, kako oboje mogu biti vraćeni. Ili, ako je nekome dok je još uvijek mlad presječena noga ili ruka, pa ako tu osobu bude pogodila Allahova patnja zbog loših djela koje je počinio, kako će ovi presječeni organi moći vidjeti tu muku?

Poslanici i Allahovi odabrani robovi na sve gledaju realno, onako kako je. [1] U Kur'anu Kerimu je rečeno: - « **Femen ja'mel miskale zerretin hajren jerehu ve mene ja'mel miskale zerretin šerren jerehu** - *Ko učini i koliko trun dobra, vidjeće ga; ko učini i koliko trun zla, vidjeće ga*»..... **El-Zil Zal 8;**

A i u Hadisu našeg Poslanika s.a.v.s. je to izvješteno na sljedeći način: - « **Innema hije a'malekum reddet alejkum** - *vaša djela će vama biti vraćena, bilo da su dobra ili loša.*»

I Hazreti Ibrahim a.s. je Resulullahu s.a.v.s. na miradžu rekao: - « O Muhammede, reci svome ummetu, Džennet je jedno prazno mjesto, tamo nema njima poznatog drveća i ostalog. Drveće i ostali nimeti Dženneta su: - **Subhanallah, Velhamdulillah, La ilaha illallah i Allahu Ekber**. I zato neka mnogo spominju ove mubarek riječi » i ne priželjkuju da od Dženneta prave šumu.

Kao što se da razumjeti iz svega ovoga, ahiretske radnje su kao džennet sureti, džennet-ehlijama će se pojaviti u lijepim oblicima kao što su hurije, saraji, jer će biti sastavljeni od njihovih ovdašnjih, lijepih i dobrih djela. Što se tiče onih koji su dostojni džehennemske patnje, njima će nastati pojave u ružnim prividnim oblicima: zmije, škorpije i druge poput vatre zastrašujuće stvari, jer će biti sastavljeni od njihovih loših djela još sa dunjaluka.

Jer sva djela koja počine ljudi, sadrže neku manu, pa se zato u berzahu i ahiretu odevaju u nekom suretu. Dženabi Hakk je u Kur'anu rekao: - « **Jevme tubles-serairu fema lehu min kuvvetin vela nasirin** - *Onoga dana kada budu ispitivane savjesti, kada čovjek ni snage ni branioca neće imati* » ..... *Et-Tarik 9,10;*

" Toga dana će izbiti sve tajne koje je čovjek uradio, više se neće moći pronaći nikakva sila niti pomoć koja će za čovjeka otkloniti ovaj hal ".

Eto, važno je lijepo se prilagoditi i razumjeti riječi Kur'ana i Allahovih voljenih robova, kao i njihov pravi smisao. A to je najlijepše znanje i jedini **Ilm**. Zbog toga je čovjeku najprije potreban ilm, jer ništa drugo, osim znanja nema vrijednost i ono što se od čovjeka očekuje i traži jeste samo **ilm** - *znanje*.

A gore spomenuti dženneti, hurije, saraji, drveće, voće, potoci, patnje i sva ostala zbivanja, ne oslanjaju se samo na mišljenja bez oslonca onih koji o tome ništa ne znaju. Jer se njihovi spoljašnji izgledi sastoje od svijeta insanluka koji se zove **Nasuti alem**. Mada o njima ima i drugih značenja. Ali to znaju samo Velije i Asfije, Allahovi voljeni i čisti robovi.

Ovdje se treba dobro shvatiti sljedeće: - Stvari kojima su imena gore spomenuta, su u stvari: - «**Misali** ili sureti... a sam **berzah** i ahiret su iz svijeta **misala**, pa i sam ovaj svijet u kome živite i mrijete je u potpunosti **misal i hajal** (*samo pusta mašta*). Svijet Misala sastoji se od dva dijela:

1. Ograničeni svijet misala: To je svijet poput sna kojeg sanjamo dok spavamo, jer je ograničen snom.

2. Samo svijet Misala: Ovaj svijet je poput privida, imaginacije. Na njega nam je Hazreti Resulullah s.a.v.s. ukazao hadisom: - « **En-nasi jenami ve iza matu intehibu** - *Ljudi su u snu, probudiće se kada umru* » Pošto je Resul Ekrem Efendija s.a.v.s. znao da je prava budnost tek onda kada se desi **ihitijari** (*neobavezna smrt*) i to dok smo još na ovome svijetu, naredio je svima da prije prirodne smrti umru **ihitijari smrću** i to svjesno, znajući da su djela, s'fati i vudžud koja se nalaze u njemu Allahovi. A taj Emr glasi: - « **Mutu kable ente mutu** - *Umrite prije smrti* » [2]

[1] Pa tako mi Gospodara nebeskog i zemaljskog, a On je Istina... (Ez-Zarijat, 23)

[2] Oni koji su to uspjeli. U Tevhidskim mekamima dospijevaju do «**Kemal Mertebe**». Ranije je čovjek, uz pomoć hadisi šerifa: «Ko spozna sebe spoznaće i svoga Gospodara», dospio samo do «**Irfan mertebe**». A Kemal Mertebe je tek onda kada čovjek dostigne «**Mertebe Insanluka**» kada upotpuni sve svoje nedostatke!

KRAJ TIJELA

Varidat: « El bedeni murekkebi minel-anasiri ve kulli murekkebi hadis-i fan ...»

Može se shvatiti i putem dokaza, da nije prihvatljivo da se naše tijelo, koje se sastoji od svijeta insanluka **Nasuti** alema, vrati isto.

Naše tijelo je nastalo od elemenata a znamo da je, sve što je nastalo putem spajanja nečega osuđeno na uništenje i nestanak. I kada bi nam se tijelo vratilo isto kao što je bilo, na kraju bi moralo da ponovo nestane. Ovakvo tijelo nema, niti može posjedovati trajna svojstva, jer je trajnost nemoguća za nešto što je nastalo kasnije. Poslje uništenja ovakvog tijela, za elemente od kojih je nastalo nema više istog spajanja, zato što su ti elementi (atomi i molekuli) od kojih se sastoji, veoma prosti i jednostavni, kod njih nema spajanja bez Emra (*na redbe*).

Kada kažemo elementi, ne misli se samo na: vatru, vazduh, vodu i zemlju koje vidimo golim okom jer su to samo četiri najvažnija elementa čija je prisutnost potrebna. Gore spomenuti elementi su latif i oni su sami izvor prirode, sa njima priroda opstoji i nema manjih dijelova od njih (atomi, protoni, neutroni, elektroni i sitniji od njih koji se nalaze u njima) niti je bilo ovako malih dijelova prije sastavljanja tijela, isto tako ne može ponovo nastati isto tijelo, niti bilo šta, što je sastavljeno od vatre, vazduha, vode i zemlje.

Zato što će se, bilo koje tjelo poslje rasturanja i raspadanja, ponovo vratiti svome izvoru. eto to što se vraća su u stvari **anasiri-elementi**, od kojih se inače tjela i sastoje a to su: voda, vazduh i zemlja koji se vraćaju vatri ili svom prvobitnom izvoru (ugljenik + kiseonik + vodonik).

Kada se tijela pretvore u vodu, vazduh, zemlju i vatru. Na kraju ostaje samo esenca **vatre** ili Džehennem. Tajna ovoga stoji u usmjeravanju Božje volje prema svojim stvorenjima, halku. Ovo Božje usmjeravanje se može vidjeti u Hazreti Resulovim s.a.v.s. riječima: - «**Fe ahbebtu en u'ref'e** - *Zavolio sam to, što sam spoznat*»

A one su dio hadisi šerifa: - « **Kuntu kenzen mahfijjen fe ahbebtu en u'ref'e fehalekel halka u'ref** - U svom ličnom znanju, ja sam bio jedna skrivena riznica koja je nastala malumatom (*znanjem, nečim što je već poznato*).

A sav halk je na ovome svijetu došao samo iz jednog jedinog razloga, samo da bi spoznao svog Halika – Hakka i uživao u posmatranju Ehadijjeta – *Njegovog lica* » a ne da ga ovaj svjet zavede i udalji od Hakka i hakkikata...

Izvor tijela su u stvari jednostavni i prosti elementi čiji je izvor vatra. Kao što možemo vidjeti, sva tijela se pretvaraju tj. vraćaju u element vatre. Jedino se tijela Ehlullaha ne pretvaraju u vatru, jer njihova tijela su sama Duša i zato njihove duše postaju njihovo tijelo. [1]

Nakon ove spoznaje možemo slobodno reći, da tijelima koja su nastala od ovosvjetskih elemenata, poslije fenaluka nema povratka.[2] - [3]

SVIJET DUŠA

Kad su u pitanju duše ili prema onome što je gore rečeno o njima, trebamo znati da duše nastaju sa misali suretima.

[1] Ehlullah proživljava tri fena meratiba, Tevhidskog znanja: **Tevhid-i Ef'al, Tevhid-i Sifat, Tevhid-i Zat.** To su osobe koje su dostigle stepen Vilajeta. Spoznao je Hakkova djela, atribute i Bit i shvatio je da su njegovi efal, sifat i zat u stvari, Hakkovi efal, sifat, i zat.

[2] Dženabi Pejgamber s.a.v.s. u jednom Hadisu kaže: «**Ervahukum Ešbahukum, Ešbahukum Ervahukum** - Vaše duše su vaša tijela (vaši hajali), vaša tijela (vaši hajali) su vaše duše»

[3] U Egiptu, prije nego je Šejh Bakkal postao šehid (tevhidski šehid), ostavio je vasijet da mu dženazu namaz klanja Ibn Fariz Hazretleri. Ibn Fariz je došao i klanjao namaz, kada je predao selam došla je jedana velika ptica i uzela dženazu. Narod je ostao začuđen i upitao je Ibn Fariza. A on im je proučio sljedeći hadis: «**Ervahuš-šuheda-i fi havas-it-tajr** - Duše šehida su u grlima ptica». Duša šehida je postala tijelo a tijelo mu je postalo duša, zato što je on bio tevhidski šehid.

SVIJET MAŠTE

Svijet hajala (privida,mašte) sastoji se iz dva dijela:

1. Prvi dio je ograničeni svijet mašte ili stanje sna. U ovom se svijetu, mane ili suštine oblače u suretima i tako se pojavljuju. Zbog toga je i potrebno objašnjavanje tih stvari koje se vide u snu - tumačenje sna. Jedino nisu potrebna objašnjenja samo Poslanikovih s.a.v.s. i Veljinih snova, jer ono što oni vide, vide onakvo kakvo jeste, kod njih su svijet sna i svijet budnosti, ili kako to mi nazivamo svijet jave, jedan te isti svijet.

2. Drugi dio je sam svijet mašte. Ovo je sam Misal, koji nije ograničen snom. Ovaj svijet postaje latif - sve gušći i gušći isto kao, kada se Džebrail a.s. pojavio u muškoj odjeći. Ovo je isto kao kada neko pogleda u ogledalo i vidi sebe. Bilo da su to ahiretske ili dunjalučke radnje, za arifa su to samo mašta i hajal.

Svet sna počinje čistim pristupom i iskrenim teslimijetom Muršidu, zatim čišćenjem, radom i budnošću... kako bi se u javi počele nazirati otelotvorene pojave... jer Allah je Mutlak – apsolutan. A Mutlak je rječ koja je proizvedena iz rječi Itlak – talak, što znači isprazniti se od svega što nije On. Koliko god da je likova u svakom od njih je On Allah apsolutni Gospodar. A ko god ovo shvati taj je svjestan, da šta god čuje i preuzme a novo je, od sebe samog je preuzeo. Allah će se pojaviti tek kada mu se upotpuni siromaštvo - **Iza etemel- fakr-u fe huvellah...** Jer kad Njega ne bi bilo i kada nas ne bi bilo, ne bi bilo ničega...

Pojava u muškoj odjeći je kažu bila u liku Dihjet'ul Kelbi Hz. koga je Poslanik još prije objave poznao kao trgovca i tražio od njega da svoje lice pokriva pred narodom, zbog ljepote koju mu je Allah podario. Kada je Dihjet'ul Kelbi prihvatio put islama, poslanik ga je skinuvši ogrtač, dočekao i zatražio od njega da sedne na njemu, Na šta ga je Dihje podigao i njime potario glavu i lice, te uplakanim očima izjavio: - Posедује li iko drugi na ovome svijetu tu tvoju plemenitost... zatim sav svoj imetak stavio pred Poslanikom, da mu bude na raspolaganju. Poslanik ga je slao u svim bitkama osim na Bedru. Jednom prilikom je Dihja pio vino a zabrana o vinu je već bila stupila na snagu, na šta su se ashabi požalili a Poslanik im reko: - Aman! Ne dirajte mi Dihju On me puno voli...

POJAVA DŽENABI HAKKOVIIH S'FATA

Varidat: « **Kulli mevdžudat-i fi kulli šejin bel fi kulli zerretin** »

Pojava Allahovih s'fata je nerazdvojna od pojava poznatih kao Mezahir. Istina je, da je Allahova volja na strani lične pojave, jer je On htio da se lično pojavi... to je i smisao samog Rububijeta (Uluhiijeta i Božanstva).

SVE JE U SVEMU

Kul je kulu (*sve je u svemu*), dakle; sav mevdžudat je u svemu što se vidi i ne vidi... takođe, svaki atom u sebi sadrži kompletan mevdžudat. Sva imena i s'fati su sa Njegovom pretpostavljenom vrijednošću.

Do Allahove pojave dolazi samo sa Njegovim Ehadijjetom. Tako da sve što postoji na ovome svijetu... sve sem **Vudžud-i Zat-i** u **Dženabi Hakku**, je prisutno u svakom atomu, ali ne dolazi do viđenja njihovog zuhura (pojave). Jednostavno, svi alemi su prisutni u svakom atomu. Tako da se kulsalt **vudžud-sam vudžud** pojavljuje iz svakog atoma;

Dakle, atom je zahirski gledano samo jedan dio mevdžudata, isto kao što je to batinski gledano sav mevdžudat u stvari, samo jedan dio atoma. Zbog toga se svi svjetovi i realizuju u svom izvoru koji je lični **Allahov Zat**.

Kada smo kod ove realizacije ili objelodanjivanja, trebamo znati da se ovo događa samo kada su u pitanju pojave, jer je Allahov Zat u svom hakikatu, u svom vahidijetu **Gani-bogatiji** od svog alema. Dženabi Hakk je čist od riječi kao što su **Kullijet-cjelokupnost**, **Kesret-mnoštvo**, **Džuzijjet-malenkosći** Vahdet (*Jednoća*, zato što je Njegov Zat, isti Zat.

Sobzirom da se svi svjetovi nalaze u svakom atomu, Dženabi Hakk je po pitanju pojava, došo do izražaja u svim svjetovima, On je taj koji nastaje i koji se vidi. U svakom atomu materije nalazi se Njegova moć i Njegova snaga, koju mi nazivamo **Kullijet...** sama snaga pripada Hakku, bez obzira o kojim se stanjima radi, osim kada su u pitanju stanja potrebe i teškoće.

U atomu su sve Božje moći i kuvveti. Ali se zato Kullijet - snaga i moć atoma ne mogu vidjeti. Znači Allahov kuvvet je u svim stvarima skriven, isto kao što je i vatra skrivena u kamenu iz kojeg izlazi, pa se ne vidi... a osjeti se...

Varidat: « Illa vera ennel habbete fiha kulliš-šedžere »

Kada se sjeme rasturi u zemlji, ono se razvije i počne da raste, postaje drvo i u svakom djeliću drveta, grani, listu, plodu ili sjemenu može se vidjeti cijelo drvo. Ovo je samo primjer da su svi vudžudi u stvari, sam Allahov vudžud. Svi Allahovi kuvveti su u svakom atomu svijeta. I zato je atom savršen i nema nikakvog nedostatka.

Varidat: « Ve jazharu fiha kull-il mevdžudati bi-esrariha ve keza lil-avalim-i ...»

Zbog ovih razloga se mevdžud u svakom atomu, cijelim svojim tijelom može vidjeti, suštinski, sva su bića samo dijelovi atoma. Oni su naizgled dijelovi tih bića, ali nisu mevdžudat.

EHLULLAHOV SRR KEŠFA - EHLULLAHOVA TAJNA OTKROVENJA

Varidat: « Sr-ra-al kešf-i li- Ehli-il Hakki »

Kao prvo trebamo znati da ne postoji skriveno ili nešto što mi nazivamo **Gajb**. Riječ **Gajb** (skriveno), koja je spomenuta u Kur'anu postoji i u vezi je sa nama. Inače za Dženabi Hakka ne postoji ništa što bi bilo skriveno ili što se ne vidi putem oka. Otkrovenje ima tri stepena:

Prvi stepen je **Kešf Feraset** - *razuma* i to je najniži stepen otkrovenja. Najbolji primjer za ovo je **mu'minov feraset-pronicljivi pogled vjernika**. Hazreti Resul s.a.v.s. u hadisu kaže: - « **Itteku firast-il mu'min fe-innehu jenzur-u bi-nur illah** - Klonite se mu'minovog feraset, jer on gleda Allahovim nurom » A ova pronicljivost proizilazi i izbija iz savjesti i zevka.

Drugi stepen je **Misali Kešf**. I to je srednji stepen otkrovenja. Ovaj kešf se pojavljuje ili **salatifom** ili sa **kesafetom**, isto kao pojava Džibrila a.s. u udjeći muškarca. [1] A otkrovenje Berzahskih halova jeste jedno od ovih Misali kešfa. U ovom kešfu nema zastora i smetnje u pojavljivanju Allaha u pojavi halka, niti u pojavljivanju halka u pojavi Allaha.

Treći stepen je **Ijani kešf**. To je najviši stepen koji se realizuje gledanjem svojim očima. Kao primjer ovoga kešfa možemo uzeti Hazreti Omerov **Ijani kešf** u vremenu Njegovog halifetluka kada je u Medini učio hutbu na minberi i odjednom prekinuo govor, kako bi obavijestio Sariju: - « **Ja Sarije el Džebel-e el džebele - O Sarija, pogledaj planinu, planinu... drži se planine** »

Hazreti Omer r.a. je iz Medine vidio bitku u polju zvanom **Nehvend** koji se nalazi ba teritoriji Irana i upozorio je vojskovođu Sariju. [2] Objašnjenje hadisa koji počinje sa **Kuntu Kenzen Mahfijjen** Kudsi Hadis: « **Kuntu kenzen mahfijjen feahbebtu en u'ref'e fe'halaktel halk-a li-u'ref** ».

Dženabi Hakk: - « Ja sam bio, ta skrivena riznica - jedini varluk očišćen od svake vrste oblika i sureta, koji je zavolio da se vidi. Zbog Moje lične ljubavi, spojio sam se sa svim stvorenjima, u svim svjetovima, ostvario se, obistinio i pojavio se... a halk sam stvorio da bih bio spoznat i upoznat ».

Kad smo kod Allahovog Zata, trebamo znati da tamo nema ni batina (generacija) niti zuhura (pojava). sam Allah kaže: - « **Kan-allah-u velem jekun maahu šejjin** - *Allaha je bilo, zajedno sa Njim ničeg nije bilo* » Isto tako: - « **Ve huvel an ala ma alejhi kan** - *i sada je tako, Allaha ima, ničeg drugog nema* » Od velike su važnosti riječi iz Hadisa, koje glase: - « **Feahbebtu en u'ref-e fehlaktel halk-a li-u'ref-e** - *Zavolio sam, da budem spoznat i stvorio sam halk* » [3] Ovdje je Allahova ljubav, ljubav koja nastaje samo u onima koji su ašici tj. u onima koji umeju da vole.

Zaljubljenost ašika u svog Voljenog, dešava se zahvaljujući ašku. A Ašk je u stvari, blagi muhabet ili **hararet**-toplina, koja nastaje pojavom volje, koja se odvija u čovjeku kao sredstvu te pojave. Muhabbet tj. ljubav koju nazivamo Allahova ljubav, je ime ove topline. Ovom se ljubavlju radilo i radi se, stvaralo i stvara se...

Riječ « **Li-u'ref-e-biti spoznat** », koja stoji u nastavku hadisi kudsia, u stvari je ishod ili rezultat ljubavi. Ukoliko se bude umješala neka druga ljubav umjesto **marifeta** - *spoznaje*, neće se postići cilj niti rezultat koji se očekuje od ljubavi. Sav cilj je spoznati Allaha. Sejjid Muhammed Nur Hazretleri, koji je protumačio Varidat, je uvijek prilikom svojih molitvi govorio: - « **Allahum-er-zukna hazihil mahabbete** - *Allahu moj nagradi nas ovom pravom ljubavlju* »

NEMA DRUGOG SEM ALLAHA

Varidat: « **Ve ennemel arif-u huve la gajruhu** »

U hakikatu istinski Arif ne prestavlja ništa drugo do Allaha, jer drugo osim Njega ne poseduje vudžud. Samo se Hakkov vudžud pojavljuje, uobličavajući se u suretima hakikata. Zahvaljujući ovoj teđželiji, pojavljuju se i vide sa Hakkovim vužudom samo one osobe koje su sureti ilmskih istina. Ovdje nema ni hulula (ulaska) niti ittihada (spajanja). Jer ulazak i spajanje se dešava između dva mevdžuda. Na primjer kao što se masnoća miješa sa mlijekom a voda sa biljkama. A u Dženabi Hakku nema ničeg sem **Vahdeta**. Allah je očišćen od svega i u svojem Ehadijjetu, On ne zavisi od svog alema, osifaćen je svojim Huvijjetom.

GÖNÜL - MJESTO POJAVE

Varidat: « **Safali nur-i fetilete šahm-i bi-sinete** »

- **Fekejf-e bi-nur-il kalb-i mahfufi bi-elfi meš'ate...** Dok tumači ove Šejh Bedreddinove bejte, Hazreti Sejjid Muhammed Nur kaže: - «**Ako me raduje Nur fitilja jedne gasne lampe koja gori, kakva li je onda radost od Nura osvjetljenog srca, ukrašenog hiljadama svjetiljki?**» U bejtu spomenuta riječ **safa** (radost), odnosi se na... kada se neimaština nesreće **fitilj** tj. svjetiljka ili njen refleks, umoče u gas kandilja koji daje svjetlost. Taj fitilj je **sine** i ovde prestavlja **mjesto** gdje se pojavljuje gonul, i označava **hafa-skrivenu tajnu**.

Zbog toga se i **Turi Sina** zove **Sina** tj. gonul, jer se na ovoj planini nalazi Musaova a.s. skrivena **hafa-tajna**.

Osim toga u 35. ajetu sure En-Nur, u Kur'ani Kerimu je rečeno: « **Allah-u nurus-semavati vel-ard-i meselu nurihi kemiškatini fiha misbah...** - *Allah je izvor svjetlosti nebesa i Zemlje! Primjer svjetlosti Njegove je kao udubina u zidu u kojoj je svjetiljka, svjetiljka je u kandilju, a kandilj je kao zvijezda blistava ...* »

Rečeno je da se sa **Miškatom** misli na tijela a da **Zudžadže** asocira na duše, dok **Zejt** na imena i s'fate, **Šedžer** na Allahov **ilm** dok se sa **Misbahom** misli na Allahov vudžud. Tijela, duše, imena i s'fati, Allahovo znanje i Allahov vudžud čija su imena gore spomenuta, su « **Hazarati hamsei Ilahije** », dakle pet Božjih hazreta.

[1] Jednom prilikom, dok je Resulullah s.a.v.s. sohbetio sa svojim ashabima, došao je Azrail a.s. Izvijestio je Poslanika s.a.v.s. kako je jednom od ashaba, koji je sjedio ispred njega ostalo samo još sat vremena života. Ashab to primjeti pa upita Poslanika s.a.v.s.: «O Poslaniče, šta da radim u toku ovog sata ». Na to mu Hazreti Resul s.a.v.s. odgovori: « uči Ilm. Melek koji nam se pridružio u toku našeg sohbeta je Azrail a.s. koji je zadužen, uzimanjem duša.» Ovdje je Azrail a.s. viđen u muškoj odjeći.

(Bilginer)

[2] Kada je Islamski vojskovođa poslije pobjede došao u Medini ashabi su ga upitali: «O Surije, dok ste bili u Nehavendu Halifa je prekinuo svoju hutbu i obratio se vama, da li ste to čuli?». Na to im on odgovori: «Da, čuo sam snažan glas Halife u Nehavendu. I odmah smo se suprostavili onima koji su nas napali sa planine iza nas, i dobili smo bitku.»

(Bilginer)

[3] Osim života, znanja, sluha, vida, govora, kudreta, tekvina, zuhura i njima sličnim sifratima Allah dž.š. je ljudima poklonio još jedno veoma važno svojstvo, a to je Muhabbet - ljubav. Tako da su ljudi, ljubav i voljeti, naučili od Allaha dž.š. Ovim se najprije podrazumijeva: voljeti Allaha dž.š. voljeti sve ljepote jer je to jedno svojstvo dato stvorenjima od strane Allaha dž.š. Kao što je i Sejjid Muhammed Nur rekao: ljubav je pravo Božje Dobro, bez kojeg se ne može živjeti.

(Bilginer)

ALLAHOVI AMANETI DATI ČOVJEKU

Varidat: « Kale ehletthakik innel emanete-e biha suretil Hak'ki fe-inne Adem-e ala suretihi ...Ve hije fil-insan-i la fil-insan-i la fil-gajr »

Dženabi Hakk je u Kur'ani kerimu rekao: - « **Inna aradnel emanete ales-semavati vel-ardi vel džibali feebejne en jahmilneha ve ešfakne minha ve hamelehel insanu innehu kane zalumen džehulen** - *Mi smo nebesima, Zemlji i planinama ponudili amanet, pa su se ustegli i pobojali da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek - a on je, zaista, prema sebi nepravedan i lakomisen* » ..... *El-Azhab 72;*

Bedreddin Hazretleri: mnogi čisti sledbenici istine, su rekli, da se ovaj amanet sastoji od marifeta, tačnije od spoznaje Allaha. Ali mi dodajemo i sa sigurnošću tvrdimo da se Allahov amanet, sastoji od Hakkovog daha, jer je Adem a.s. stvoren od daha Milostivog, a to znači Hakkov lik je Ademov a.s. lik, i on je u čovjeku a ne u nekom drugom stvorenju.

Zato nema potrebe da se na nebesima i zemlji traži neko stvorenje koje je dostojno emaneta. U stvari i nema nečeg takvog, kao što je tovariti nekome amanet. Sam čovjek ovo preuzima na sebe, jer nemilosrdnost čovjeka i njegovo neznanje su zbog njegove materijalne prirode. Tek nakon preuzimanja ovog emaneta, čovjek postaje znalac i pravedan sa likom «Rahman».

Sejjid Sejjid Muhammed Nurul Arabi kaže: - « *Kada je Dženabi Hakk u ajetu rekao « Inna- Mi »tu se sa « Mi » podrazumijeva... - « Mi sa Džemijjeti Hakkije i Džemijjeti halkijje* ».

A sa amanetom misli se na « Tajnu Hilafeta » koja je data čovjeku. A tajna hilafeta su pojave Hakkovih imena u čovjeku. [1]. U Kur'ani Kerimu je o tome rečeno: - « **Ve alleme ademel esma-e kulleha** - *i pouči Allah Adema imenima svim* ». ..... *El-Bakare 31;*

U 72. ajetu sure El-Azhab sa « Nebesa » misli se na **ulvi-uzvišene aleme**, a sa « Zemljom » misli se **nasufli-niske aleme**. « Hajalom » se žele istaći sva ostala stvorenja sa gornjih i donjih svjetova. Svi su se oni ustručavali da preuzmu **Ilahi amanet** zbog nedostatka **istidata (kapaciteta)**, željeli su reći: - « **Mi ne možemo ponijeti sav amanet, ali zato možemo ponijeti malo toga** »....

Kada je Džibril a.s. **Kalemu** ponudio tajnu hilafeta, koja je inače tajna svih Allahovih imena, **kalem** je bio zadovoljan sa malim tovarom, imenom **El-Bedi** pošto je rekao da može nositi samo to.

Hejula je prihvatila ime **El-Ahir**. **Levhu** je prihvatio ime **El-Bais**. **Tabiat** je prihvatio ime **El-Batin**. **Suret** je prihvatio ime **Ez-Zahir**. **Džismi Kul** je prihvatio ime **El-Hakim**. **Arš** je prihvatio ime **El-Muhit**. **Kursi** je prihvatio ime **Eš-Šekur**. **Feleki Atlas** (nebeski svod lišen prisustva bilo kakvih zvijezda) je prihvatio ime **El-Ganijj**.

Feleki Menazil (zvjezdane stanice) su prihvatile ime **El-Muktedir**. **Kejvan** odnosno feleki Zuhre (Venera) prihvatila je ime **Er-Rabbu**, **El-Musavviru**. **Mušteri** (Jupiter) prihvatio je ime **El-Alim**. **Feleki Behram** prihvatio je ime **El-Kahir**. **Merih** (Mars) prihvatio je ime **El-Muhsi**. **Feleki Katip** prihvatio je ime **El-Muhsi**.

Mjesec je prihvatio ime **El-Mubin**. **Feleki Esir** prihvatio je ime **El-Muhjij**. **Felek zemlje** je prihvatio ime **El-Mumit**. **Minerali** su prihvatili ime **El-Azizu**. **Biljke** su prihvatile ime **Er-Rezzak**. **Životinje** su prihvatile ime **El-Muzillu**. **Meleki** su prihvatili ime **El-Kavijj**. Dok su **Džini** prihvatili ime **El-Latifu**.

Kad je upitao čovjeka, **čovjek** je prihvatio teret, imena **El-Džamiu** koje u sebi sakuplja sva ostala imena. Zbog toga je čovjek postao vlasnik visokog stepena - « **Ennel kuvvete lillahi džemia** ...» *El-Bekare 165;*

Kad su u pitanju posljednje riječi ajeta, riječi koje čovjeka nazivaju **zalumom** i **džehilom**, one se odnose na to, da je čovjek zaista nemilosrdan prema sebi i velika nezalica;

Jer čovjek je taj koji skriva i pokriva Božje tajne koje su mu date, isto kao što noć sakriva i pokriva sve stvari. Ovo je jedna tajna Hilafeta - **Srr Hilafeta** i znači: tedžellija – pojava, svih imena. Kada se Sr Hilafeta bude pogledao sa Džemom i Farkom, planine i ostalo će se izdaleka vidjeti kao tama i mrak. A znamo da nije moguće vidjeti bilo šta u tami ili mnoštvu zvanom kesret. Zato što su tama zvana zulmet i mrak pokrili kesret. Tek kada im se čovjek bude približio, počeo da ih vidi. Zbog toga je kod Arifa koji su se rodili noću više džema, a kod onih koji su se rodili danju više farka. Značenjedžahula ne odvaja razmak mnoštva zvanog **kesret**. Hal te osobe jeste mušahede ajeta:

« **Ve lillahil mešrik-u velmagribu feejnema tuvellu fesemme vedžhullahi...** - *i Istok je Allahov i Zapad. Na koju god se strani okreneš tu je Allahov Zat* » ..... *El-Bakare 115;*

Duše koje pripadaju dobrim djelima mogu dobiti oblik meleka. **Međutim, hadisom smo obaviješteni da se stvori onoliko meleka koliko se tespiha prouči Haku, kao i koliko god da ima harfova u salatu selamima, koji će biti poslani Resulullahu s.a.v.s.** Meleki su ti, koji će nastaviti molitve i spominjanja i sve sevabe pokloniti onima koji obavljaju namaz i koji puno spominju Allaha dž.š.

Postoje i **Havasi** koji se pojavljuju od obavljenih molitvi i duša evradi šerifa koje uče. Kada se duše ovih havasa pojave sa misali suretima, njih zovu melecima ili « **huddamul vird** » - *Sluge molitvi.*

Od velike je važnosti i to, da namjere i ciljevi osoba koji su zaduženi Imametom i Hitabetom, ne budu ništa drugo do Hakk, dakle Allah dž.š... U suprotnom će biti potrebno sohbetiti samo sa onima koji su ehli Hakk.

U Kur'anu je objašnjeno: - « **Nikako se ne vezuj za onoga ko nemari za Zikrullah, on je neko ko je krenuo putem svoje želje i neko ko je cijelu stvar skroz uvio** ». - « **Kloni se osoba koje priželjkuju samo život na dunji i koji su okrenuli leđa Zikrullahu** » i Hazreti Resul s.a.v.s. je o njima rekao: - « **La selate limen lem jekunillahi fi kiblete** - *Nema namaza onaj kome Hakk nije kibla* ».

[1] U 30. ajetu sure El Bakara Allah dž.š. kaže: «**Ve iza kal-e Rabbu'ke lil-melaiketi inni džail-un fil-ard-i Halife...** - A kada Gospodar tvoj reče melekima: «Ja ću na Zemlji halifu, namjesnika postaviti!». Ovim ajetom Allah izjavljuje kako postoji jedna tajna (Hikmet) za koju meleki ne znaju i kako će čovjeku, za koga kaže da će ga na Zemlji postaviti, pokloniti «Srr Hilafeta». Vlasnik ovog srra je Hazreti Muhammed Mustafa s.a.v.s. čiji su nur, ruh, um i kalem najprije stvoreni isto tako i nasljednici njegovog znanja koji će poslije njega doći. (Bilginer)

RAZLIKA IZMEĐU IRADE I MEŠIJJETA

Dženabi Hakk je u Kur'anu rekao: - « **Innallahe jef'alu ma-ješau** ... zaista Allah radi ono što hoće. » ..... *El-Hadždž 18;*

Dok u prvom ajetu sure El-Maide kaže: - « **Innallahe jahkumu ma-juridu** - *uistinu, Allah pripisuje ono što hoće* »El-Maide 1;

S'ovim nas je obavijestio o razlici između **irade** i **mešijjeta**. Sigurno značenje ovih ajeta je: - « **Za šta god nešto ima istidada, Allah to hoće i čini.**»

Dakle, Allah niti želi, niti čini nešto što nema istidada, jer je Allahova irade (volja) u skladu sa istidadom vjernika. **[1]** A pojava svih radnji je sa Mešijjetom. Neki mertebi i sureti koji nastaju sakupljanjem nekih spoljašnjih i unutrašnjih razloga ili uzroka osjećaju potrebu za pojavom mešijjeta. Zatim sva **fiil** (djela) nastaju putem potreba. Sve što nastaje spajanjem sa tri unutrašnja i tri spoljašnja razloga, sastoji se od poznatih informacija kada je u pitanju Znanje, kao i od njihovih mogućnosti po pitanju prihvatanja Allahovog **Tekvin** sifata.

Kada se ovih šest razloga nađu na jednom mjestu dopijeva se do voljenog cilja. Tri od njih su **Fail** tj. onaj što pravi ili stvara a druga tri su **Kabil** tj., sa strane onih koji primaju. A ovo je tajna trojstva koja se naziva **Teslis srri**. A kada se razlozi sakupe, pojavljuje se **Mešijjet**.

Mešijjet se vezuje za šest razloga - uzroka. Kada se oni nađu zajedno, tada se pojavljuje **mešijjet** za stvaranje **mahluka**. Može se promijeniti samo po potrebi **kudreta**, a i to ne biva putem **fiila** (djela) nego putem **kudreta**. Eto to je i značenje riječi **Zaruret**.

Jer Allah nije primoran u svojim djelima, djela nastaju tek kada se stvore razlozi. O ovoj važnoj temi govori nam ajet u Kur'anu: - « **Innema kavluna li šej-in iza irednahi en nekule lehu kun fe-jekun** - *Ako nešto hoćemo, Mi samo za to reknemo: « Budi! » i ono bude »..... En-Nahl 40;*

Ovo je objašnjenje čovjekove **džuzi irade** (*djelimične volje*). Oko ovoga se vrte stvari poput pripovijedanja i vrednovanja. Ovaj se hal takođe javlja kod svih ostalih životinja. Ono što je nama potrebno jeste biti zadovoljan (**razi**) sa određenjem (**kaza**). Ovome slič i kada neko dok je ljut, nenamjerno počini neka, ne baš lijepa djela. Kada srdžba toga čovjeka prođe, on neće biti baš zadovoljan onim što je učinio, kajaće se.

Vidi se da stanje zvano **ihitjar** (*opcija, odabir*) jeste svjesnost i prisebnost. S tim što sada u stanju ljutnje, nema, ne postoje opcije poznate kao prisebnost i ihtijar. Ali za Dženabi Hakka, jeste prisutan ihtijar i prilikom pojave džemala i prilikom pojave dželala.

LIČNA ALLAHOVA VOLJA

Varidat: « Va'lem enne fil-halk-i mejlen zatija »

Kao što je gore objašnjeno o određenju, ihtijar je Božji Mešijjet, što znači... sa plemenitošću ličnog **Zati** merteba, a znamo da se stvaranje radnje sastoji od Allahovog **Zati mejla** ili dešava se Njegovom ličnom voljom... Neko može da postavi pitanje: - Ako sama pojava, nastanak i stvaranje, stoje u potrebi merteba i Zata i ako nije moguć nestanak ili uništenje vladanja i određenja istidada, kojeg ljudi posjeduju, u čemu je onda mudrost i tajna dolaska Božjih knjiga i Poslanika a.s., u čemu je tajna Muršidovih iršada i Allahovih poziva?

Sejjid Muhammed Nurul Arabi kaže: - *Mi ćemo na ovo pokušati da odgovorimo sa riječima Bedreddina: -*

Pretpostavke **zahir ehlija** - *sledbenika spoljašnjeg vidljivog svijeta* o Božjoj volji (**mešijetu**) nisu ni blizu istine. Zato što oni smatraju da se sa sakupljanjem razloga koji su ranije postojali... kao i napuštanje ili stvaranje radnje – djela, sada u istom trenutku, može postojati veza u Božjoj volji

Dženabi Hakk je sasvim čist od ovakvih pretpostavki. Oni koji ovako razmišljaju također misle da sva neprikladna i neumjerena ponašanja bivaju Allahovom voljom. Da, ako je Allah Stvoritelj obojice u Kur'anu je rečeno: - « **Ma esabeke min hasenetin femin-allah ve ma esabeke min sejjietin femin nefsike** - *Sreća koja ti se dogodi od Allaha je, a nesreća koja te zadesi sam si je zaslužio... » En-Nisa 79;*

Kao što možemo vidjeti i u ajetu: - Ukoliko u djelima dostojnim hvale, budemo sebe vidjeli kao batin, a Allaha kao zahir, onda mi postajemo potvrđeni tajnom mekama zvanog **Kurbi Feraiz**, a ukoliko u lošim djelima budemo vidjeli Allaha kao batin, a sebe kao zahir znači da ćemo biti potvrđeni tajnom mekama **Kurbi Nevafil**.

Znači, potrebno je da za dobra djela znamo da su od Allaha ili Njegovog Apsolutnog nefa a za loša djela da su od nas samih (od našeg relativnog nefsa). A dokaz ovome je ajet koji glasi: « **Kul kulli min indillah** - *Reci sve je od Allaha » ..... En-Nisa 78;*

Znači po pitanju stvaranja trebamo potpuno vjerovati da je sve od strane Allaha, s tim što trebamo biti u skladu sa edebi Muhammedijje. Zbog toga Sejjid Muhammed Nurul Arabi ovdje obavlja molitvu : - "**Allahummer-zuknal-jakin vah-fezna min serriš-šejatin vela havle vela kuvvete illa billahil alijil azim** - *O Allahu moj obdari me jekinom-znanjem u kojem nema nikakvih sumnji i čuvaj me od zla šejtana, jer kuvvet i kudret pripadaju tebi, koji si Uzvišen*"

[1] Vasiona tj. univerzum je nastao putem istidada. Veza Dženabi Hakka sa ovim je samo po pitanju toga. Sve što je suprotno tome, povezanost i mešijjet su nemogući. **Jer Allah čini ono što voli, ali voli sve ono što ima istidad.** Obavezno je činiti ono što Allah želi, jer je njegova želja potreba Njegovog asla, a izvršavanje radnje je ogledalo Njegove pojave (zuhura).

(iz prijevoda Musa Kazima)

INSAN-I KAMIL I KIJAMET

U jednom hadisu prenešenog od strane Ibn Abbas r.a. stoji : - «**Innallahe halaka kable ademe miete elfe ademe** - *Prije Adema je Allah stvorio sto hiljada Adema*» - ovdje, se sa riječima **sto hiljada Adema** misli na to da je Allah stvorio puno ljudi... puno adema.

Šejhul Ekber Muhjiddin Arabi: - *Jedne noći sam tavafio Bejti Šerif (Kabu). Čuo sam kako mi jedna duhovna osoba kaže: - « I mi smo prije puno godina ovako s radošću i u skupu tavafili ovaj Bejt (Božju kuću) kao što je vi*

sada tavafite.» - Upitah ga: - » **Ko si ti ?** » - a on mi odgovori da je, jedan od mojih dalekih predaka. Ponovo sam ga upitao: - « **Koliko je prošlo vremena od kako si preselio?** » - On mi je rekao da je prošlo oko 120 hiljada godina. Kad sam mu ja rekao da još uvijek nije prošlo toliko vremena od Hazreti Adema ta me je osoba upitala: - « **O kojem mi ti, to Ademu govoriš? O onome koji je vama blizu ili o onome koji vam je daleko?** » - Zatim je ta osoba dodala: - « **Ja pripadam Ademu koji je tebi daleko** » .

Šejhul Ekber u svojem djelu zvanom Fususul Hikem kaže: - **Dženabi Hakk** je ovaj svijet stvorio kao jedno tijelo bez duše, a Adema kao dušu ovome svijetu. Kada se **Insani Kamil** preseli na ahiret, a na zemlji ne ostane velija tada će dunja biti uništena, nebesa će se srušiti na ove zemlje, tada će se sreća premjestiti na ahiret. I završio svoje riječi hadisom: - « **Neće nastati Kijameta sve dok se na površini zemlje nalazi neko ko kavli šuhudom govori: - Allah, Allah, Allah** ».

ALLAH

Varidat: «fa'lem ennel mevdžud-e huvel Hakk»

Allah, to je mutlak (salt) vudžud - sam(o) vudžud. Nazvan je **Allah**, pošto pojava svakog djela nastaje od Njega Samog i pošto je osvojestven kemalima kao što su sva imena i s'fati.

To je kao što se djela (**fiil**) nazivaju djelima zbog osjećanja, a **s'fati** s'fatima po pitanju znanja i isto kao što se zbivanja zovu zbivanja po pitanju Zata. Jer se svi kemali pojavljuju u svim vidljivim stvarima i u svim se kemalima upotpunjuju sa svim vidljivim stvarima, a na to nam ukazuju i riječi Šejh Bedreddin Hazretlerija: - « *U svemu vidljivom, svi kemali su **ispat**, pojavljuju se od **Allaha**. A to što vidimo da neke stvari nisu u skladu, to je zbog nesklada između samih pojava - zbog našeg nesporazuma. Jer mnoštvo leži u stvarima i njihovim pojavama, a ne u Onome koji se vidi.* » **A pojave nisu niko drugi do Onaj ko se vidi.**

Ali se kod onih na čijim se očima nalazi duhovna zavesa zvana **mahdžup-stidljiv** drugačije procjenjuje, cijeni se po suretu. A pošto se po nazaru Ehlullaha, sureti ne cijene, onda drugog i nema. Eto, oni su ti, koji **Allaha** vide u svim pojavama.

Odvojenost pojava i onog ko se vidi, nije po pitanju vudžuda, već po pitanju sureta. **Allah**, koji je osvojestven **Vahdetom**, pojavio se u svim vidljivim stvarima i u svim pojavama. Iako svaki mazhar nije u skladu sa drugim po pitanju sureta, oni su identični po pitanju njihovog Hakikata. U svakoj pojavi zvanj **mezahir**, vide se neke pojave sa posebnim suretima. Ali, sve je jedno te isto kada je u pitanju njegov hakikat, a to je vudžud Uzvišenog **Allaha**. Ako svaka stvar, prema svojem hakikatu, bude rekla: - **Ja sam Hakk**, ove riječi neće biti laž, jer je sve, po pitanju sureta, **sadir** - *proizišlo od Hakka*.

Prema tome nema brojnog umnožavanja. A i ranije smo rekli da brojnost i umnožavanje postoje samo kod pojava. Kada se radi o onome koji se vidi, svi su jedno, samo je jedan varluk pravi i ovaj varluk (b'ice) jeste Hakk, bez uslova i ograničenja. Ovdje je vrlo važno obratiti pažnju... jer nije dozvoljeno nazivati ih **Hakkom**, zbog toga što svaki suret ima svoje posebno ime. Neće biti u redu ako Allahova imena budu data ili pripisana stvorenjima, a imena stvorenja pripisana Allahu. Zbog toga su neke osobe zbog takvih izjava platile glavom. [1]

U stvari, po pitanju Zata mnoštva i nema. Odvojenost postoji samo u razumjevanjima i procjenama, a mnoštvo je samo mašta. Opet, svaka pojava je Allahov gajr i ove su riječi tačne, jer iz nijedne pojave sa tim njihovim izgledima, nisu izašle sve stvari. Mnoštva i promjena u stvari i nema. Mnoštvo i promjene su samo umišljotine i mašta. Zbog toga je Resulullah s.a.v.s. rekao: - « **Kanallahi velem jekun maahu šej'in** - *Allaha ima, s Njim zajedno ničeg drugog nema* » i « **Ve huve el-an ala ma alejli kan** - *On je i sada onakav kakav je bio.* »

O tome nam govori i ajet: - « **Kullu šej'in halikun vedž'hehu** - *Sve će, osim Njega, propasti* »
» *El-Kasas 88;*

Što se tiče Allahovih **Muteesir** imena: To su imena poznata kao **Esmaul Halkijje** koja su data stvorenjima i koja se sastoje od Božjih tajni. Kada bi se ova imena spustila na Dženabi Hakka, tada bi se perde Božjih tajni pocijepalo, a one koji su to otkrili, kako bi ih kaznili zbog **Perde-i srr-i Uluhijjetat** trebaju se vaspitati (**edeb**).

DUNJA I LJUDI

Varidat: « Taifetus-suluk esnaf-i kel-hatab »

Dunja: ona je sa dvije strane ili dvostrana, čovjeka upućuje i prema Hakku i prema nekoj drugoj strani sem Hakka, dakle ona je i Hakk i Hakkov gajr.

Baviti se dunjalukom nije ni grijeh niti sevab zbog toga što je to s jedne strane i bavljenje sa samim Hakkom. S druge strane jeste haram zbog toga što je ona sredstvo za zabavljanje sa masivom, a ona u stvari i jeste Hakkov gajr.[2]

Na primjer slušanje lijepog glasa upućuje srca ka Allahu. Otklanja ih od razmišljanja o dunji, u srcima ne ostavlja ni trunke nesreće, skroz ih otklanja, jer su srca puna s Allahovom ljubavlju.

Da li je prikladno kada kažu da je haram, slušanje ovako lijepih glasova, a u stvari je halal? Jednom muslimanu ne može biti halal, ako uporno tvrdi da je nešto što je sredstvo za dospijevanje Allahu haram.

Ljudi: ljudi su poput drveća u šumi. Jedna vrsta drveća je veoma suha, kada tu vrstu zahvati vatra, ona gori, ne gasi se i goreći dobija oblik vatre i žara. Jedan dio ljudi je poput ove vrste drveća i o njima je u hadisu rečeno: - « **Iza tummel fakr-u fe-huve Allah** - *Kada se sa svake strane jedne osobe čistog srca upotpuni njena neimaština, tada se iz te osobe pojavljuje Allah* » Ovaj Hadisi Šerif je primjer za osobe koje su iz suluka, i koji su **Ehadijjetus-sejr**. To su ljudi kompletnog kapaciteta (**istidata**), ljudi na visokim stepenima.

Druga vrsta drveća u šumi je veoma vlažna. Ta vrsta drvaća ne gori, sve dok se iz njih ne otkloni vlaga. I jedan dio ljudi je poput ove vrste vlažnog drveća, to su ljudi slabog kapaciteta. Koliko god se u njih ulaže trud, taj trud biće uzaludan.

Treća vrsta drveća posjeduje srednji dio. Iako nisu sasvim suha opet su poput dobro isušenog drveća. Sa malo truda se mogu zapaliti, ako se dobro obrati pažnja izgorjeće do kraja, u suprotnom će se ugasiti; njih ne treba ostaviti u svome halu.

Isto tako postoji grupa ljudi koja može postići visoki stepen... poput osoba sa kompletnim istidatom, ali se sa tim osobama treba pozabaviti i potruditi, ne trebaju se zanemariti niti ih ostaviti da bilo šta rade sa svojom pameću, sve dok iz sebe ne budu, izbacile i u pepeo pretvorile svoje loše halove i sitne navike.

ALLAHOV ZAT

Varidat: « **Zat-i Hakki munezzehete anil kulli vel kulli fih** »

Allahov Zat, tj. Jedini Varluk jeste Hakkova Bit koja je čista od svega. Sobzirom da je sve On, ne može se nijedan suret odvojiti od Njega.

Zbog same pojave sureta umišljamo da postoje ali treba da vjerujemo, da osim Njeganišta drugo ne postoji i da su sve te pojave samo hajal (mašta).

Uistinu je Allah čist od sureta (oblika), samo se pojavljuje u suretima. [3] Jer asl i hakikat svega, nije ništa drugo do On sam. Zbog toga i kažemo da je vudžud ovog **mumkinata** svih ovih stvorenja i njihovih pojâva - po pitanju hakikata, sam Hakk.

Ali gledano sa aspekta pojava ili Sureta, treba da znamo da su to zahvaljujući Hakku, samo obična stvorenja kod kojih je došlo do pojave Njegovih delimičnih s'fata. Dženabi Hakk je u Kur'anu rekao: - «**Meradžel bahrejn-i jeltekijani bejnehum a berzahun la jebgijan-i** - *Pustio je dva mora da se dodiruju, između njih je pregrada i oni se ne miješaju.* »..... *Er-Rahman 19, 20;*

Hakk nije mumkun niti je mumkun Hakk. Ipak su oba jedan te isti vudžud. Samo je Hakk, ostalo nema svoj vudžud, jer ostalog i nema. A termin gajr-baškaluk (odvojenost), koji stoji između Hakka i halka je samo pretpostavka, koja ne sme biti povod za bilo šta...

Meradžel bahrejn, koji je spomenut u ajetu zove se, **Kabe Kavsejn** ili **Džem'ul Džem** tj. Zbir Zbira, a to je jedan od Tevhidskih mekama, poznat kao **Mekami Kalb** ili **mekam srca**. Sa**Bahrejn**om se ovde misli na more **Vudžuba**, dakle na more **potreba** i more **imkana**. A sama njihova težnja za zbližavanjem u stvari je težnja za spajanjem oba u jedan varluk...

Berzah koji se nalazi između njih je veliki varluk. Dok sam riječ **Lajebgijan**, koja se spominje u ajetu, označava, nešto što im ne dozvoljava da se miješaju njihova svojstva, a to nam ukazuje na to, da mora nisu ni nalik jedno na drugo. Tako da su pogrešna mišljenja i pretpostavke da između njih postoji neki posebni vudžud.

MUTLAK VUDŽUD - SALT VARLUK ILI APSOLUTNO BIĆE

Varidat: «**vel-vudžud-ul mutlak huv-Allah-ul Halik...**»

Po pitanju djela i aktivnosti mutlak vudžud je Allah, Ilah, Halik - Stvoritelj, a po pitanju onog na koga djelo utiče jeste rob – ili stvorenje.

Salt Varluk je opšti i Jedini, utiče na stvari i uvijek je, u svima **mutedželli** sa svojim rukama poznatim kao **Jedejn** ili sa **džemalom i dželalom**, ali je ipak čist od svih njih. Zaista osim **salt vudžuda** drugog vudžuda i nema, i kada bi se pojavio u sto hiljada sureta, on bi opet bio Vahid, tj. Jedan. Dženabi Hakk je sve i sve se iz Njega pojavljuje. Zbog toga je i zahir i **muzhir**. Dok odvojenost i neskladnost između njih je samo pretpostavka. Hakova pojava u stvarima ne zavisi od Njegove **bitinego** od kapaciteta mjesta gdje se pojavljuje.

[1] Nazvati Hakkom nekoga ko je ograničen nekim imenom je kufur i onaj ko ga naziva Hakkom je kafir. Onda kada se mnoštvo ne vidi, dakle kada se ne vide čovjek, životinja ili biljka tada je Hakk, onda kada se vide čovjek, životinja, biljka tada je halk. Poput toga je i situacija kada je more uzburkano; tada se vide talasi, mi im dajemo vudžud i nazivamo ih talasima. Kada se oluja stiša i more smiri talasi nestaju, jer talasi nisu ništa drugo do more.

(Bilginer)

[2] Za vrijeme jednog veselja bio je pozvan i Sejjid Muhammed Nurul Arabi koji je zbog svog predstavljanja i svojih odgovora za to vrijeme bio optužen u Istanbulu. U Istanbulu je poslao svog halifu i zeta Abdurrahim Fedai'ja a na pitanje Reisul Šejha: «Kakav je vaš suluk?» on je odgovorio: «Naš niži suluk je povisiti se do Hakka, viši suluk nam je silazak u halku od Hakka (glavni i niži stepen naše profesije je uzvisivanje od čovjeka ka Hakku, dok je viši stepen silazak sa Allaha u insana). Ova profesija-meslek, je Meslek-i Dželil-i Muhammedi. Dužnost mu je privoljeti Allaha čovjeku i puniti srca ljubavlju prema Allahu» ovim odgovorom su odustali od tužbe.

(Bilginer)

[3] Ovdje nije u pitanju lik koji se može osjetiti, već duhovni lik. Njegov lik nije suret-i hissije, nego suret-i manevije, najlijepše rečeno njegov suret je kemal-i suret.

(Bilginer)

ALLAHOV MEŠIJJET ILI ALLAHOVA VOLJA

Varidat: «Mešijjet-il Hakki ve iradet-i ibaret-i an-iktiza-iz-Zati.»

Mešijjet ili **irade** Dženabi Hakka, sastoji se od potreba Njegovog Zata. Ovo nije onako kako to shvataju i razumiju mnoge neznalice. Neznalice su ovaj Hakkov s'fat, razumjeli kao stvaranje i uništavanje i smatraju da je to Allahov odabir jednog od ovih dva. Međutim ovo je samo jedna od kakvoća koja pripadaju stvorenjima. Dženabi Hakk u Kur'anu kaže: « **Feiza sevejtuhu ve nefahtu fihi min ruhi... - i kad mu dam lik i u njemu udahnem dušu, vi mu se poklonite** » ..... *El-Hidžr 29;*

Ovdje se sa udisanjem duše nagovještava sakupljanje razloga i uzroka. A sa nastankom **istidada** pojavljuje se duša u čovjeku, tek onda kada njegovo tijelo dobije svoj potpun oblik ili kada svaki organ bude u stanju da obavlja svoje dužnosti. Ovu su pojavu nazvali nefh (udisanje). Ova se duša u čovjeku vidi kao čovjek, u hajvanu kao hajvan, a u biljci kao biljka. A to što nazivamo Nefsi Natikom jeste Insani ruh - ljudska duša. A razlika između ljudi postoji zbog razlika između njihovih istidada.

RUH

Duša koja izlazi iz tijela jeste ona koja se pojavljuje suretom dragulja, ali treba da znamo, da sa nestankom sureta ne nestaje i duša, sobzirom da se suret uvijek mijenja a da je duša stalna.

Kada je u pitanju duša u njoj ne dolazi ni do kakvih promjena. Niti postoji neko drugo mjesto gdje se duša pojavljuje, osim sureta ili karaktera. Zato ne može biti pojave bez sureta i upravo zbog toga je duši potreban stabilan suret. U suprotnom, ukoliko se duša bude ograničila sa **salt suretom**, neće biti u mogućnosti da se vrati svom izvoru. Božje informacije ili nadahnuća zvana **fejz** ograničavaju se lijepim (**latif**) suretima i priključuju se uzvišenstvu zvanom **Ilijjin**.

Samo oni koji ne poznaju sebe su takozvani **Šakije** (*nesrećnica*), ograničavaju sebe sa suretima one životinje čiji karakter i osobine kod njih dominiraju. Razlika između životinje i ljudi nastaje iz različitosti ove sinteze, inače izvor svih je jedan te isti. Šejh Bedreddin Hazretleri u nastavku kaže:

Varidat: « A'lem inn-Allah-e la ju'ref-u kullu Zatihi »

Dženabi Hakk o Svojem Zatu u Kur'anu kaže: - « **Ve juhazzirikumallahu nefsehu - Allah vas podsjeća na Sebe ili (Allah vas udaljava od razmišljanja o Njegovom Zatu)** » ..... *Ali Imran 27;*

Kao što možemo vidjeti, Hakkov Zat je čist od spoznaje. [1] Sureti sa ovog svijeta i njihov nastanak su zahir **i kaim**, samo sa Allahom. Dakle samo sa Hakkom se mogu vidjeti i samo sa Hakkom postoje. Nastanak svega što možemo

vidjeti kao suret, je već prisutan u Allahovom Zatu, zbog toga nije moguće znati i spoznati Allahov Zat. Zato je sav ovaj vidljiv svijet uvijek **kaim** samo sa Hakkom.

TENZIH I TEŠBIH ALLAHA DŽ.Š.

Varidat:« Femen jasili ila kunhu zatihi ve huve kulli bi-ezharu...»

Razna objašnjenja, mišljenja i riječi o dospijevanju do Dženabi Hakka su, zapravo, priče o dospijeću do svih **mezahira - mjesta** gdje se Hakk pojavljuje kao i o samoj spoznaji tih mezahira.

Sve vidljivo je samo primjer i objašnjenje **tešbih-puta**, bilo da je taj put, put čula, put uma ili put razmišljanja, jednostavno sve oko nas slični Njemu. Međutim, kada je u pitanju Dženabi Hakkova pojava u umu i osjećanjima tada je prisutan i **tenzih**. Kur'an-i Kerim nam to ovako objašnjava: - « **Lejse ke mislihi šej'un ve huves-semij-ul-basiru - Niko nije kao On! On sve čuje i sve zna** » ..... *Eš-Šura 11;*

« **Niko nije kao On** » - ovaj dio ajeta je **tenzih**. A drugi dio ajeta koji glasi « **On sve čuje i sve zna** » jeste **tešbih**. Znači da se Allah zna sa tešbihom, ali se ne zna sa tenzihom. I to je ono kada kažu da se Allahov Zat ne može znati.

Mutlak Vudžud je u u svome Zatu **Vadžibul vudžud**. Tako da ukoliko se bude reklo Mutlak Vudžud, treba se razumjeti da je Allah apsolutan i od ograničenja tešbihom i od ograničenja **itlakom**(*oslobađanjem*). [2]

Kada **Salt Vudžud** postane **Vadžibul vudžud** tada On potvrđuje da je Allah i da sva postojanja nastaju sa Njegovim vudžudom kao i da su sve stvari Njegov mazhar i da je On **zari** u svim stvarima, dakle da se On vidi u svima njima

Salt vudžud se najprije pojavio u obliku elemenata poput atoma i molekula, zatim u obliku minerala a odatle u obliku biljaka i životinja da bi na kraju zauzeo oblik insana. [3] Vlasnik svih ovih oblika je **Salt vudžud**, a to je Allah. Čak i kada bi ovi sureti nestali, ne bi ostalo ništa osim Njegovog vudžuda.

Ako jedan čovjek bude zaklao ovna i pojede ga, ovan će tada postati čovjek. Tako da je čovjek taj koji preuzima mjere onih stvari koje nastaju iz čovjekovog vudžuda. Poput ovoga je i prelazak **Salt vudžuda** od jedne vrste u drugu, od jedne meretebe na drugu. To što prelazi na bilo koje meretebe je **Salt vudžud** i zbog toga je četvrti Islamski Halifa Hazreti Alija r.a. rekao: - « **Enel Kalem, Enel Levh, Enel Arš, Enel Kursi** - *Ja sam Kalem, Ja sam Levh, Ja sam Arš, Ja sam Kursi* ». Šejhul Ekber je u svojem djelu zvanom «**Fususul Hikem**» rekao:

« Fe in kulte bit-tenzihi kunte muhaddiden

Ve in kulte bit-tešbihi kunte mukajjiden

Ve in kulte bil vedžhejn-i kunte museddiden

Ve hars-e imam-en fil-maarif-i Sejjiden »

« Ukoliko tenzih činiš Hakka ograničićeš Ga

Ukoliko tešbih činiš Hakka ograničićeš Ga

Ako tenzih i tešbih u sebi sakupiš, tada ćeš istinu reći

U spoznaji Allaha postaćeš Imam i Sejjid »

Ovim nam je riječima opisao razliku između tenziha i tešbiha. Jednom Zakiru je potrebno da na jednom mjestu sakupi **medžazi zikr i hakiki zikr**. Dženabi Hakk se treba osećanjima (čulima) tešbihiti, a srcem tenzihiti sve dok se ne uzviši do « Makami Muhammedijje »... za kojim su žudjeli svi poslanici...

[1] U Hadis-i Šerifu je Dženabi Pejgamber s.a.v.s. rekao:

«**Tefekkeru fi al-Allah vela tefekkeru fiz-Zatullah** – Razmišljajte o Allahovoj veličini, kudretu (o Njegovim imenima i sifatima), ali nemojte razmišljati o Allahovom Zatu.» Tako nam je Poslanik s.a.v.s. zabranio razmišljanje o Allahovom Zatu. A um, kojim ćemo o Allahu razmišljati, stvorio nam je još uzvišenijim. I naš um je jedna Allahova tedžellija u nama. Njegov Zat se nikome ne otkriva. Mi ljudi možemo razumjeti Allahovu Veličinu i Uzvišenost jedino gledajući i razmišljajući o Njegovim imenima, djelima, i sifatima. Svakom prilikom Njemu dajemo svoje ropstvo i srcem potvrđujemo da nema drugog Boga osim Njega; s tim što to upotpunjujemo sedždom.

(Bilginer)

[2] Tenzih-mekam je pojava Hakkovog bogatstva, a tešbih mekam je pojava stvorenja zvana muhdesat (prinove) koja su stvorena kasnije od strane Allahovih sifata. Odras ogledala je upravo to, što se nalazi ispred njega. Isto tako ni Hakkova pojava u stvorenjima nije nikakva smetnja Njegovom tenzihu. Dakle, Allah je munezzeh od stvari po pitanju karakteristika svojeg Zata, On se razlikuje od njih, ali kada je u pitanju vudžud isti je poput njih - njihovo ogledalo. I čovjek je, barem na izgled, u istoj proporciji sa svojom sjenkom. Zatski je sjenka van njega, tj. nije ušla u čovjeka. Pošto čovjek nije njeno mjesto ona i ne zavisi od njega. I čovjek je poput sjenke s tim što je kaim sa Allahovim vudžudom i sjenka čovjeka je poput sjenkine sjenke. Hazreti Mevlana u Divan-i Kebiru kaže:

«Ne gledaj ni rukû niti kijam sjenke, nemoj u sjenci tražiti neku namjenu, od sjenke ne traži dušu. Allah je Vlasnik sjenke... ako on hoda - hodaću, ako sjedi i ja ću sjediti. Ne ostade mi ni var'a niti jok'a, zanio sam se pričom sjenke, kakve to riječi mogu iz usta sjenke izaći, ona je samo u skladu sa jednim ustima.»

«Sjenka je kaim sa čovjekom, kada čovjeka ne bi bilo, ne bi bilo ni sjenke. I čovjek je kaim sa Allahom, bez Allaha nema ni čovjeka; ali kada čovjeka ne bi bilo Allah bi opet bio vječan. Vudžud u čovjeku je Allahov, čovjek je ograničen, a Allah je mutlak.

(Bilginer)

[3] **Hadži Maksud ef. u svom Divanu kaže:**

*Bijah skriven i otkriven, te postadoh hubb-i džan,
Usija se u meni vatra aška - od topline dim postadoh.*

*Obuhvatih svu prazninu - nakon toga nebo postah
Sa Sunca i Mjeseca počeh zrake spuštati'*

*U koliko, samo zvijezda i nebesa - trag ostavih
Elementi u prirodi postadoše mi čuvari*

*U ciklusu sa njima - **mineralu** mekâm postah
Pojavih se kroz sve boje - u **biljnome svijetu** ,*

*Nakon toga u **mulk-i hajvanu** - bez jezika ostah
Stigavši do dvorca **Insan** - samom sebi gost postadoh*

*Bijah viđen s kipovima - postadoh prevodioc Tvoga lica
Sifatom i Zatim svojim, samog sebe otkrih Sebi*

*Sve što vidiš i ne vidiš i **in-u an** ja postadoh
Hulusi tajnu ne otkrivaj – nek postane **kun fekan***

Sadettin Bilginer , ALLAH VE INSAN - 1977; 215-216 str.

HAKIKATI MUHAMMEDIJJE

Dženabi Hakk je u Kur'ani Kerim u rekao: - «**Ve la takreba malel jetim-i illa billetij hije ahsenu - i ne približujte se imetku siročeta! Osim ako želite da ga unaprijedite sve dok ne postane punoljetno**»..... *El-Isra 34;*

Jetim spomenut u ajetu jeste Muhammed s.a.v.s., dok **Malel jetim** predstavlja imetak jetima, muhabet ili Hakikati Muhammedijje. Na ovaj stepen dospijevaju jedino sa korakom Hazreti Muhammeda s.a.v.s., efendije cijeloga svijeta. Kad god je Hazreti Musa a.s. od Hakka zatražio da dospije do ovog mekama, izrazio bi svoju želju kako inače i stoji u 143. ajetu sure *El-Araf*: « - **Rabbi erininzur ilejke - Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim** » Allah bi mu odgovorio hitabom: - « **Len Terani - Ne možeš Me vidjeti** » ili ne možeš izdržati da Me

vidiš.

Kasnije bi ga Dženabi Hakk upozorio riječima: - « **Ve Lakin-**

Inzur Iel Džebel-i - ali, *o Musa! Ja ću pogledati u ono brdo* » ili « *ali i ti pogledaj u ono brdo o Musa!* »

Sa planinom ili brdom se misli na: - « *O Musa, planina je tvoj vudžud, koji je postao planina od materije* » Eto, a ta materija je **Hakikati Muhammedijje**, ona je materija i hakikat svih svijetova. U Vasioni se vidi samo suret te materije, tog izvora; a suret je samo adem, tačnije **jokluk** (*neimaština*), nešto što ne poseduje svoj vudžud. Vudžud je samo Hakikati Muhammedijjev. A Hakikat je Hakkov ajn. [1]

POJAVA ALLAHOVIH S'FATA

U časnom hadisu naš Poslanik, Hazreti Resul Muhammed s.a.v.s. je rekao: - « **Men reani fekad re'jel Hakki** - *Onaj ko je vidio mene, vidio je Hakka* »

Dženabi Hakk je nastavio svoj govor upućen Musau: - « **Fein-is-tekarre mekanehu fesejve terani** - *O Musa, kada budem pogledao u ono brdo, ukoliko ono ostane na svojem mjestu, vidjećeš Me* »

Dakle, po pitanju **tedžellije**-pojave tvoj vudžud ostaje beskrajn, a u Hakikati Muhammedijje znaj da se nalazi samo moj fani vudžud.

Znači, ukoliko se brdo ne uništi, tj. ne postane fani, ti ćeš mene vidjeti sa tvojim **ti**, a to znači da ćeš **ti** do ovog mekama stići sa tvojim **ti**. Ali na taj način dospjeti do ovog mekama nije ni moguće. U nastavku istog ajeta Dženabi Hakk kaže: - « **Felemma tedžella rabbehu lil-džebeli** - *i Kad se Gospodar njegov otkri onom brdu* » (Tvoj Rabb se pojavio na brdu) ..... *El-Araf 143*;

Ovim se riječima otkrio brdu, tj. otkrio se jednom od sureta Hakikati Muhammedijja - Musau a.s., za koga uistinu nema vudžuda. **ON** je « **Brdo-Musaa** » rasturio: - « **Džaaalehu dekka** - *On ga sa zemljom sravni ...* » [2]

Dakle nije ostalo ništa od Musaluka, tj. Musa a.s. je u potpunosti, sa svim što ga je činilo Musaom a.s., bio vraćen, nestao je. A Dženabi Hakk je rekao: - « **Ve harra Musa saika** - *a Musa se onesviješćen strovali* »

Znači nije ostalo ni imena ni slike od Musaa a.s. Tako je nestalo sve za šta je Hazreti Musa mislio da je njegovo. U nastavku ajeta je, tadašnji Hazreti Musa rekao: - « **Felemma efaka** - »

Ovim se mubarek riječima osvijestio i došao k'sebi podigao se, spasio se nesvjesnog i potvrdio sebe izvorom Muhammedovog Nura. Hazreti Musa je dokazao, očima (**basarom**) i okom srca (**basiretom**) da se do ovog najsavršenijeg makama, dokle je on dospio, može dospjeti samo sa Nur-i Muhammedijjem... Tada je Hazreti Musa a.s. - u istom ajetu - rekao: - « **Kâle subhaneke tubtu ilejke ve ene evvelul mu'minine** - *Hvaljen neka Si! Kajem Ti se, ja sam prvi vjernik* » - « Allahu moj, Tebe spominjem, Tebe slavim. Tevbu Tebi činim zbog toga što sam svojim benlukom, kiburum htio dospjeti do Hakikati Muhammedijje, kajem se u mojem vremenu,... postao sam jedan od onih koji se žele približiti ovom uzvišenom makamu, Elhamdulillah »

DVA FAKTORA U MUTLAK VUDŽUDU

Varidat: «Va'lem ennel Vudžud-el Mutlak huvel Hakki fi kull »

Mutlak Vudžud ili Salt Vudžud je u stvari Allahu Teala Hazretleri. U svako mertebe, Allah nije svučen od ova dva **itibara** ili dva faktora. Prvi je: **Tesir** - *efekat* i **fiil** - *djelo*. A drugi je: **Teessur** - *biti potčinjeni* **Infial** - *nalaziti se pod uticajem djela*. Prvi faktor je taj kojim Dženabi Hakk Sebe naziva **Ilahom iAllahom**. A sa drugim sebe naziva **Alemom, halkom** i **hadisom**, dakle onaj ko se pojavljuje ili otkriva, onaj ko nastaje i koji se vidi. Kada se sa Hakkovim vudžudom dokaže i odredi, da su sve ove stvari za koje se pretpostavlja, samo Božja imena, shvatiće se da je Hakk, taj koji ih stvara i prilikom stvaranja vlada sa njima ali će se na kraju takođe shvatiti da imena nisu trajna. Za Arife koji Allaha istinski poznaju, prisutnost dva hala je samo tema razgovora: Prvi hal je **Džem**, koji je inače Tevhidski hal-mekam, mekam zbira na kojem Arif postaje Hakkovo oko a Arifov jezik Hakkov jezik, sa kojim Arif izgovara Alahov kelam. Drugi hal je **Fark**. Na ovome mekamu Arif govori jezikom stvaralaštva, tzv. Halkijjeta. **Ovdje Džem predstavlja Hakkov Huvijjet, a Fark Hakkov Enijet. Tako da je Huvijjet Hakkova istinita bit, a Enijet samo spoljašna pojava Hakka ili Hakkov zahir**. A znamo da je Adem zbir Huvijeta i Enijeta. Ukoliko ovu temu trebamo izraziti sa tešbihom i tenzijom, tada Hakkov batin je tenzij, a Hakkov zahir je tešbih.

Za nekoga ko spominje **Allah, Allah, Allah** potrebno je da dok to čini jezikom i srcem tajno izgovara Allah da bi u sebi sakupio tenzij i tešbih, dakle da izgovara tako što će istovremeno misliti na oba. Prilikom spominjanja Allaha, treba osjećanjima i čulima obavljati tešbih a srcem obavljati tenzij, kako bi se ovaj duhovni brak uvijek mogao vidjeti u onoga koji Ga spominje. Dakle treba uvijek biti zahir, kada je u pitanju Allah. [3]

VIĐENJE ALLAHA

Varidat: « Ve ma zekere min inne kulli ma jera bihi innehu... »

O ovome Šejhul Ekber Muhjiddini Arabi govori u svojim bejtovima:

« Felevlahu velevlana, lemma kan-ellezi kana,

***Ve ene na'budu Hakka, Ve inn-Allah-u Mevlana,
Ve ene ajnuhu fa'lem, Iza ma kulte insana,***

***Fela tuhdžib bi-insan, fekad a'take burhana,
Fe-kun Hakkan ve kun halkan, Tekun bil-lahi Rahmana,
Ve-guz halkahu minhu, Tekun ruhan ve rejhana »***

« **Felevlahu velevlana - Lemma kan-ellezi kana »**

Kada u vezi sa nama ne bi bilo batin (nevidljivog) i skrivenog Zata, i kada ne bi bilo pojave sa Njegovim djelima, ne bi bilo ni onih koji su halk. Jer sva stvorenja zvana halk nastala su iz gore spomenutog duhovnog braka **Huvijjeta** i **Ennijeta**.

***« Ve ene na'budu Hakka - Ve inn-Allah-u Mevlana
Ve ene ajnuhu fa'lem - Iza ma kulte insana »***

O Ljudi! Mi zaista svojim **enijjetom** sedždu obavljamo i ibadet činimo. Ali trebamo biti potpuno svjesni da, ono što obavlja ibadet je u stvari Hakkov enijjet koga mi nazivamo **Halk** - Stvorenje ili nešto što je stvoreno. A da je Mabud kome se obavlja ibadet, u stvari **Allahov Zat - Zati Mutlak**. S'tim što, onaj ko obavlja ibadet on biva i ograničen. A samim tim što je **Mabud**, On postaje mutlak-salt. **Zbog toga je kufur padati na sedždu onome ko je ograničen suretom**. Samo ukoliko se sa Allahovim emrom prihvati kibra - Kabe, tada sedžda pripada Allahu.

Zbog toga je još od prvog stvaranja Adema, melekima naređeno da Ademu padnu na sedždu, a nama je naređena sedžda u pravcu Kabe.

« Fela tuhdžib bi-insan - Fekad a'take burhana »

Nikako se od Allahovog Zata nemoj pokrivati insanom i drugim suretima... nemoj se pretvarati i kriti karakter... trudi se da gledaš sa podignutom zavjesom iza koje se krije. Jer Dženabi Hakk je viđen i vidi se u svim ovim suretima.

Hazreti Allah u čiju smo ljepotu zaljubljeni nema ni perde, niti vela na licu. A to što ga mnogi ne vide je zbog njihove perde zvane **neznanje** i zato su njima oči slijepe, zbog toga im oči ne vide.

Šibli Hazretleri kaže: - « *Ja sam ranije na licu Lejle zamišljao veo i to mi je bio jedini zastor zbog kojeg nisam video njenu ljepotu. Međutim, kad mi se Lejla pokazala, kunem se Allahom da na njenom licu nikada nije ni bilo vela niti nekog prekrivača. Shvatio sam da je noksanluk-nedostatak u stvari, bio u mojim očima. Njenu ljepotu nisam mogao vidjeti zbog slijepila mojih očiju.... zbog svog neznanja.* »

« **Fekad a'take burhana** » ove riječi znače: Allahovi s'fati, koji svjedoče, Allahov **Kudret** (*moć*), **Iradet** (*volju*), **Ilm** (*znanje*), **Hajat** (*život*), **Semi** (*sluh*), **Basar** (*vid*), i **Kelam** (*svojstvo pričanja*), su u tebi otkriveni, u tebi se vide.

Ali, čovječe, ti ne znaš da je to u stvari sam Allah. Ti misliš da su to tvoji **džuzi** (*djelimični*) s'fati i vjeruješ kako si u ovim s'fatima ortak sa Hakkom. A Allah ti je kao dokaz i amanet podario te s'fate kako bi Ga spoznao, pa tek onda mu činio ibadet. Ono što s'fate, koji dokazuju Allaha odvaja svojstvo ortakluka, je ime **Halik** (*Stvoritelj*) - časno ime koje se vidi u svemu što postoji. Ovo Allahovo ime, niti jedan čovjek nesme sebi pripisati.

Možeš reći: Ja sam sposoban, ja vidim, ja želim, ja znam, ja čujem, ja govorim, ali ne možeš reći: - **Ja sam Halik - Ja sam Stvoritelj**. Jer ovo Allahovo ime je jedna od karakteristika koja odvaja Hakka i halk (Boga i stvorenje).

Kao što čovjeka od ostalih stvorenja, odvaja Njegova karakteristika **Kelama** – govora. Ovo svojstvo govora je dato samo čovjeku. Nijedno drugo stvorenje ne može ni riječ izustiti a kamoli govoriti. Zato ukoliko čovjek bude posmatrao Allaha, sa ovim otvorenim dokazima, tada kod tog čovjeka neće ostati ni s'fata, ni **fiila** - *djela*. Ukoliko budeš potpuno vratio sve što si ranije prisvajao, shvatićeš da sve pripada Allahu, dakle kada budeš vratio samodopadanje, tada ćeš shvatiti da postojiš samo sa Allahom, da te ima samo sa Allahom i zaljubićeš se u svog Allaha. Sultan Ašika **Ibni Fariz Hazretleri** ovaj hal opisuje u svojim bejtovima na sljedeći način:

***« O čovječe, ne možeš se zaljubiti u mene.
Sve dok se meni potpuno ne vratiš »***

***« Znaj da se nisi meni vratio sve dok se
Ja u tebi ne budem otkrio . »***

Peti bejt: - « **Fe-kun Hak'kan ve kun halkan - Tekun billahi Rahmana** ». Imajući u vidu pojavu Allahovog imena Halik, znaj da ti sa tobom, nisi ti, već Hakk (*Hakkov mazhar ili mjesto Hakkove pojave*). Jer u stvarnosti, ime je ogledalo imenovanja. I zato ne zaboravi da, pošto si ti za Allaha samo jedno Njegovo djelo, ti si halk; kako bi u napretku prema

Allahu sa Allahom bio Rahman i Kutb svog vremena. Kutb je mazhar imena Rahman. Zato je Hazreti Resul Zišan Efendija s.a.v.s. rekao: « **Inni li-edžide je'tine rih-er-Rahman min kabli Jemen** - *Miris Rahmana mi dolazi iz pravca Jemena* » Ovim je riječima ukazao na to da je Kutb tog vremena bio u Jemenu. Ovaj je Kutb bio **Safvani Karani**. [4] Dženabi Hakk je o Kutbu u Kur'anu rekao: « **Summes-teva alel aršir-rahman-u...** - *a onda cijelim Aršom zavladao...* » ..... *El Furkan 59*;

Dakle; - « **Kutb je osovina i duhovni kemali suret imena Rahman, Arši azime istiva, tj. zavladao je donjim i gornjim svijetom.** » . Možemo ukratko reći : « **Kutb je zavladao i najvišim i najnižim alemima** ». A Arš ima tri mekama:

- 1- Arši Kerim:** ovaj je arš **Hakkova pojava** i zove se Arši Muhiti Uluhijjet.
- 2- Arši Medžid:** ovaj Arš je **Halifa**. Zato što je ovaj zat obuhvatio sva imena.
- 3- Arši Azim:** je **Feleki Azam**. Koji obuhvata sve svjetove.

Šesti bejt: - « **Ve guz halkahu minhu - Tekun ruhan ve rejhana** » Vasiona ili svemir zvan **Kevnnije** nezavisan od Allahovog vudžuda, a kako može i biti bez vlasnika kada svemir postoji samo sa Allahom.

Halku je rečeno ruh... budi smiren... a u bejtu: - **Budi Rejhan!**, znači; neka rasprostriranje svih alema bude **od Tebe s'Tobom**. Tada se protiv nikoga ne može pojaviti bilo kakva primjedba **sa tvoje strane od strane tvog nefsa**.

[1] 60. ajet sure El Isra: «**Ve iz kulna leke inne Rabbeke.. Illa tugjanen kebira**»«I rekli smo ti, spomeni ovaj vakt, jer Tvoj Gospodar je ljude uzeo pod vlasti svojeg Zati uluhijjeta, dakle oni nemaju vudžud. Vudžudi za koje misle da su njihovi su samo sjenka Mojih imena. A sjenka je hajal, ne postoji. San koji smo ti dali da usniješ i zabranjeno voće su samo iskušenje za ljude - to je samo san. Mi stalno opominjemo ljude, kojima su vudžudi sastavljeni od nefisa i duše, da ne diraju ovo ukleto drvo. Ali oni stalno pružaju ruke ka voćki, ovog zabranjenog drveta, koje je tama prirode. Zbog toga Mi povećavamo njihove zavjese koje ih odvajaju od svijeta Jednoće od Allaha, ostaju u tami i tako ne vide hakikate.»

[2] O ovome je u Ibn Arabijevom djelu zvanom «Fususul Hikem», rečeno: «**Ves-suret-i adem fela vudžud-illah ve huve ajn-el Hak** - Likova (sureta) nema, vudžud je samo Allahov i on je Hakkovo ogledalo ili ogledalo Muhammedske suštine, hakikata»
(Bilginer)

[3] O ovoj temi je šarih Sejjid Muhammed Nurul Arabi objasnio stihove Hadži Bajram Veli Hazretlerije:

Čalap je moj stvorio meni jedan šar - u amanetu od dva džihana

*Kad na jednom kraju tog šara baciš pogled - vidi se Voljeni Didar,
U tren sam stigo do tog šara - vidio sam ga izgrađenog
Ja sam već bio ugrađen u tom amanetu od zemlje i kamena*

U šerhu prvog bejta: na Turskom riječ «Čalap» znači Allah. Dok se sa «Šar»om misli na Grad Džem'ul Džema - na **Grad Hakikata**. Rječ stvorio, znači objasnio je, dakle pokazao nam je. Jer stvoriti, znači preseliti se iz duhovnog vudžuda u vidljivi suret-vudžud. Nije kao što mnogi zahir-ehli kažu, da nas je Allah stvorio od adema, od ničega. Ta dva džihana su Huvijjet i Enijjet. Huvijjet je Hakkov batin dok je Enijjet Hakkov zahir. Ukratko, značenje prvog bejta je: Čalap je pokazao grad Hakikata koji se nalazi između Huvijjet s'fata i Enijjet sureta. Ovaj grad Hakikata u sebi sakuplja oba svijeta i zbog toga se zove Džem'ul Džem. Svijet Huvijjeta je sav batin, svijet Enijjeta je džemi zahir - svi sureti. Oba su nazvana «Čalap»om.

(Bilginer)

[4] Zat po imenu «Safvanil Karani» koji je postao mazhar imena Rahman i kojeg je Resulullah s.a.v.s. imenovao Kutbom, je amidža «Vejsel Karanija» koji je jednom došao u posjetu Resulullahu s.a.v.s. ali ga nije pronašao, osoba kojoj je Poslanik s.a.v.s. poklonio svoju hrku.

(Bilginer)

ZEVK TEVHIDA I ZIKR

Varidat: « Fe-haza kullehu tenbihat-i alel Hakki ve lejse-el murad-i bit-tevhid-il hal-iz-zevki ... »

Objašnjenja o tevhidskim mekamima koja se nalaze u Varidatu, su upozorenja i išareti koji ukazuju na Hakka. Međutim, mi ovde sa Tevhidom ne mislimo na Tevhid koji je zevk hala, možda je za nas pravi Tevhid nešto što je i iznad ovoga.

Jedan putnik koji je pošao putem Tevhida sa svojim zevkom dopijeva do ovog hala (stanja). Kao da se stvari vezuju za sebe kao što se ograničeni vezuje za Mutlaka. Možda zato što sebe vidi kao **Ajn (ogledalo)** Hakka. **Tevhid hala** je za nas poput tevhida nekog od pripadnika tarikata. Jer tevhid hala je jedno stanje koje se dešava zbog dugotrajnog zikra, nije to neki mekam na svojoj glavi. To je slično stanju Medžnuna, kada su pronašli Lejlu i pokazali mu je rekavši mu: - « **Evo, ovo je ta Lejla** » A Medžnun je tada rekao: - « **Lejla ja sam, ima li druge Lejle osim mene** » i pobjegao u planinu... sklonio se u sebi. Ovaj jednosmjerni hal ili hal usmjeren samo prema Allahu, je samo jedno čisto stanje koje se dešava kod pripadnika zikra. Zikr takvih osoba na ovaj način utiče na zakira (onog koji spominje Allaha) ne bi li Onaj ko se spominje, tada postao jedno, sa onim koga spominje...

Ipak za nas to nije Tevhidski mekam. Zbog toga je pisac Varidata, Šejh Bedreddin rekao da se ovaj hal dobija samo sa zevkom, tako što će se lično doživjeti i okusiti. Šejh Bedreddin u nastavku kaže:

Varidat: « Bel hije huve fela jumeckin a'lam-i hazihil mertebeti bil-vasf-i vemen jezuk lem ja'ref ... »

Iako je vlasnik Varidata opširno objasnio tevhidske mekame, na kraju je to isto kratko objasnio: - « **Ne zna onaj ko ne doživi** »

Varidat: «Bel hije huve fela jumeckin a'lam -i hazihil»-« Ešja su vezana za Allaha, isto kao što je ograničeni, vezan za Mutlaka »

Ovaj hal nam ukazuje na Tevhidski mekam poznat kao **Ajnel Jekin**, na ovome mekamu dvojstvo otpada. Ali zato nema **subuta**, nastanka ili potvrđivanja dvojstva. Zbog toga je u paragrafu tražeći prelaz od Ajnel Jekina na Hakkel Jekin rekao:

Možda je On - On. I zbog toga je rekao da ima potrebe za zevkom i dodao: - «**Ne zna onaj ko ne osjeti** ».

Nije ni moguće da se Tevhidski mekam Hakkel Jekin, detaljnije izvijesti sa dokazima. Do ovog mekama se dolazi uz pomoć osobe poznate kao Muršid, ona je ta koja će vas uputiti na prijašnje Tevhidske meratipe i Mekame. Ovakav muršid ima svoje odlike, a to su: - « *Ako neko od **ehli dunjabude** ušao kod tog Muršidi Kamila, nestaće mu dunjalučke brige, problemi i drugi dunjalučki dertovi ili će mu se vidno smanjiti, da će se to odmah primjetiti.*

Neko ko je Malik ovakvog manevijskog uticaja, neko ko vlada ovakvim duhovnim uticajem, on je zaista Muršidi Kamil, dok ostali to nisu. I da dano-noćno ibadet čine, i da lete u vazduhu, te osobe nisu Kamili, i morate se brzo udaljiti od njih. »[1]

Ako si i ti jedan od Hak ehlija, kada budeš prišao jednom Muršidi Kamilu u tebi će se povećati uzbuđenje. Eto, to je korist vezivanja za nekim pravim Muršidi Kamilom.

TEVHIDSKO ZNANJE

Varidat : « Fe-ala haza sar-ed-tevhid sulusehu aksam-i Tevhid-ilmija ... »

Hazreti Bedreddin je Ilm Tevhida odvojio na tri:

1. Ilmi Tevhid: To je Tevhidsko znanje koje se stiče naukom i zove se Ilmel Jekin. Ovaj tevhidski Ilm se uči putem sohbata i knjiga. Alemi Muhammedije tevhidski ilm poznaju u ovom obliku, jer je Resulullah s.a.v.s. rekao: « **El-ulema veresetul Enbija ve kale Ulema-i ummeti ken-Nebijja beni Israil** – znalci (vlasnici i zahirskog i batinskog znanja) su nasljednici Poslanikovih a.s. znanja. Oni su poput Poslanikâ a.s. koji su poslani narodu Beni Israila »

2. Tenbihi Tevhid: Ovaj tevhidski mekam je u karakteru upozorenja, dakle **tenbihi** - sa upozorenjem. Dobija se emri **dahilom**, znači vezivanjem za nekog Muršidi Kamila, kao što je gore opisano. Nastaje sa aškom uz pomoć muhabeta. To je Ajnel Jekin. Nekada Dženabi Hakk, svog voljenog roba upozorava u snu. Tada taj neko želi tražiti Muršidi Kamila, čak mu se i pokazuje ko je njegov Muršidi Kamil. Ali pazite ovaj se hal nekada dešava i kod nevjernika tzv. Munkira.

3. Zevki Tevhid: Ovaj Tevhidski mekam je zevki, dakle nastaje sa zevkom, tako što se treba proživjeti i doživjeti. To je Hakkel Jekin, a ilm Hakkel Jekina biva potvrđenjem u osobi. Ovaj Tevhidski mekam je bolji i od prvog i od drugog mekama, to i jeste ono što se traži - **Zevki Tevhid**.

Varidat : « **Ve huve a'la min el kulli ve huvel matlub** - Ovaj Zevki - tevhidski ilm je najbolji i on je taj koji se najviše traži.»

TESAVVUF

Varidat : « **Iza tummet-tasavvuf, fe huve aslinnifak izes-sofi fil hakiki ...** »

Nakon Tevhidskog zevka koji se odigra nakon rasturanja harfova Tasavvufa i njihovog shvatanja, odigrava se silazak sa Vilajeta u Uluhijjet, sa Uluhijjeta u Sidikijjet, i sa ovog mekama u Kurbijjet. U Varidatu je Šejh Bedreddin to izrazio riječima: - « **Iza tumme-Tesavvuf - Kada se upotpuni tesavvuf** »

Pokazaće svoje lice, svoju dvoličnost, kojoj je izvor nifak... Jer sa mekamima na koje dospjeva pravi sledbenik sofe, on gleda ono što niko drugi nije vidio, on čuje ono što niko drugi nije čuo, on spoznaje stvari sa kojima nijedno ljudsko srce nije upoznato. I zbog toga se ljudima pokazuje skladno. Govori onoliko koliko njegova okolina može razumjeti, ali **mora** sakrivati i pokrivati to što mu je u srcu i znanju.

Ukoliko ehli tevhid, počne da ljudima u svojoj okolini objašnjava ono što zna, ukoliko samo pokuša da im objasni onako kako jeste, naićiće na otpor, onih koji to vide kao neprikladno sa načinom njihovog vjerovanja i ponašanja, postoji opasnost da mu urade sve najgore što im bude pošlo za rukom, možda će na kraju otići i dotle, da mu oduzmu život.

O ovome Imam Alija Hazretleri kaže: - « **O Gospodaru moj! Kada bih htio da se ljudi poduče draguljem znanja, rekli bi mi da sam jedan od idolopoklonika, Muslimani bi moje prolijevanje krvi smatrali halalom i vidjeli bi kao prikladno i lijepo svako loše i ružno tretiranje mene** »

Isto tako Ebu Hurejre r.a., jedan od naprednih ashaba, je rekao: -« **Od Allahovog Poslanika sam naučio dvije stvari. Jednu od njih sam uradio, proširio sam je svojoj okolini. Kada bih pokušao proširiti i ono drugo ovo bi mi grlo bilo presječeno** »

Kako da ehli tevhid ne bude dvolični munafik, kada svojoj okolini ne sme, objasniti sve što zna i kada ne sme izgledati onako kakav jeste. Ako on u ovoj situaciji nije dvoličnjak, šta je onda?

ZNAČENJE TESAVVUFA

Varidat : «**Et-tasavvuf ismi li-selase meane ve huvellezi**»

Sirras Sakati r.a. je rekao: « **Tesavvuf ima tri značenja** »

Prvo značenje Tesavvufa: - je **Marifet** ili nur znanja. Ako se ovaj nur, ova svjetlost bude našla kod nekoga, taj se neće plašiti i kloniti Allaha, jer je svjestan da sa nurom tog znanja kojeg posjeduje, postaje pravi čovjek **takve i zuhda**. Šejh Uftade Hazretleri k.s. kaže:« Kod jednog Kamil insana u ni u kom obliku hala, nema mirisa Rububijjeta (*Gospodarstva*). »

Drugo značejne Tesavvufa: - Pripadnik tevhida poznat kao **Mutesavvif**, ne sme svakome govoriti, ono što mu je u batinu, njegovom unutrašnjem ilmu, dakle; ne sme da govori o onome što zahirski izgleda kao nedostatak u Kur'anu. Jer sve što je suprotno Kur'anu je laž.

Treće značenje Tesavvufa: - Ehli tevhid nikome ne odobrava i nikoga ne tjera na stvari koje je Allah odredio kao haram, nasuprot tome on od toga sklanja ljude u **svojoj** okolini. Uvijek krije i pokriva Allahove tajne. Jer onima koji su upoznati sa Božjim znanjem, najpotrebnije je da čuvaju ove tajne. Ukoliko neko u javnosti otvori Allahove tajne njegova krv će svakome biti **mubah-** niti haram niti halal. [2]

KERAMET

Varidat: « **Vela jahmil-ul keramat ala nisjan-i ...** »

O Kerametima se ovo mora znati. Ilmi kerameti su jedini pravi kerameti. Zato što **Ilmi kerameti** nisu poput **kevni kerameta**, hodanja nad vodom, letenja itd. Kevni kerameti se dešavaju i pokazuju samo zahidima. Kada bi te iste sufije i zahidi napustili svoje zuhdove, kevni kerameti bi prestali.

Sa Ilmi kerametima se ovo ne dešava, ne prekidaju se. Jer osoba koja je ehli tevhid, sve stvari koje skriva u sebi pokazuje onako, kako je u njihov povjerenosti. Pošto ona na ovaj način vjeruje i djeluje u njenom halu nema nifaka i dvoličnosti.

Ali, ukoliko, kod onih kojima su oči pokrivene ili kod onih koje nazivamo hidžab ehlima, pokreti i djela ne budu prikladni sa govorom, tada se susrećemo sa dvoličnjaštvom. **[3]** Na primjer, ukoliko ovaj varluk nazovete halkom, kao što to rade **hidžab ehli**, vi ćete biti u pravu. Jer to što želite reći o suretima, nije onako kako to vide hidžab ehli. A ako ovaj varluk, budete nazvali Hakkom, opet ste u pravu jer varluk o kojem govorite je:

Varidat: «**El vudžud-el Hakkal mutlak**–Hakkov Mutlak Vudžud.

Nekoličina onih koji su iz **Vudžudijje mezheba**, Dženabi Hakka ograničavaju sa ovim alemom; izgleda da ne znaju za... **Kada je Allaha bilo, Ovog svijeta nije bilo.**

Neki od njih Hakka ograničavaju sa, Imam Alijom Hazretlerijem. Za razliku od Rafizijja koji Allaha ograničavaju sa Hakim bi-Emrillah-om. A u nekim mezhebima se susrećemo sa paganskim ograničavanjem poput obožavanja Sunca, mjeseca i zvijezdi. Neki čak i vatru smatraju svojim Bogom. Svi kufuri ovih mezheba su zbog ovih njihovih ograničavanja. Sva su lažna i suprotna sa hakkom i hakikatom.

Šejhul Ekber Muhjiddin Arabi r.a. u **Futuhatul Mekkiyje**, kaže: - « **Akdel halaik fi illa lehu akaid ve ene a'tekaddet džem-i ma a'tekaddu** - *Svako ima svoje vjerovanje o vjerovanju u Ilahi Mutlaka - salt Allaha, ali moje vjerovanje, je vjerovanje svih stvorenja* »

[1] Sveštenici i popovi s rijazetima koje obavljaju ponekad mogu letjeti. To što oni rade se zove istidradž. Kerametom se naziva i ono što rade zuhd ehli, oba su ista. Ukoliko zuhd ehli u svojim ibadetima nešto izostave, njihovi **Kevni kerameti** će prestati. Ali keramet koji nikada ne prestaje je «**Ilmi keramet**» i to je pravi keramet. I gore opisana osoba - Muršidi Kamil posjeduje Ilmi keramet. Ona mrtvom srcu prenosi duhovno uživanje – manevi zevk i time ponovo oživljuje osobu i vezuju je za Boga.

(Bilginer)

[2] Allahova moćna ruka silazi bez zakašnjenja na osobe koje se ne pridržavaju toga. Ili im jezici prestaju govoriti istine, ili nekim drugim defektima bivaju otjerani od Boga, dolaze u stanje u kojem više ne mogu ni obavljati namaz. Tako da te osobe umisle da sve znaju te svakome ko im priđe daju primjere sebičnosti, i sebe stavljaju u žalosnu situaciju.

(Bilginer)

[3] Sultan Sejjid Muhammed Nur je uvijek pridavao više važnosti Ilmi keramet u razliku od Kevni kerameta, pogotvo je smatrao važnim, punjenje srca sa Tevhidskim ilmom. U jednom svojem djelu kaže: «Danas je vrijeme kevni kerameta prošlo, sada je vrijeme ilmi kerameta». Jednoga dana, dok je Sejjid šetao s jednim muridom, murid mu reče: «Efendija, Allahove velije ponekad postaju **tejji mekan**». Na to mu Sejjid odgovori: «evo, zar i mi ne hodamo» i time je izjasnio svoje mišljenje o keramet u.

(Bilginer)

ILMEL JEKIN - AJNEL JEKIN - HAKKEL JEKIN

Varidat: « **A'lem-u enne li-ehlil Hakki fi ilm-el jakin ve ajn-el jakin ve Hakk-al jakin ibarat-i ...** »

Ehlullah je ilm-*znanje* podijelio na tri:

- 1** - Ilmel Jekin
- 2** - Ajnel Jekin
- 3** - Hakkel Jekin

Ono što se ovde govori o Ilmu, ne govori se samo o Tevhidskom Ilmu. Ovo znanje može biti i o darežljivosti, hrabrosti i drugim temama.

1. Ilmel Jekin: ako neko od nekoga čuje i povjeruje da je neka osoba hrabra, to ćemo nazvati Ilmel Jekin, jer se toj osobi približila putem informacija.

2. Ajnel Jekin: ukoliko neko očima vidi i povjeruje, kako je taj zaista hrabar i darežljiv. To znanje ćemo nazvati Ajnel Jekin. Zato što se dotični, toj osobi približio putem viđenja, jednostavno je postao svjedok, da ta osoba zaista pomaže i daruje. Ovdje se moramo podsetiti na to, da se sa gledanjem ne misli na gledanje i viđenje pomoću organskog

oka. Potrebno je da se ovo shvati i razumije u uzvišenijem i duhovnom smislu, jer je Hakkov **varluk** (*postojanje, imetak*) čisto od ograničenja.

3. Hakkel Jekin: ukoliko je neka osoba svjesna, da je ona sama, samo jedan varluk Hakkovog varluka, da je svaki varluk u stvari Hakkov varluk. I ukoliko ova osoba dobije poklon od strane nekoga koji posjeduje s'fate darežljivosti i hrabrosti, to ćemo saznanje nazvati Hakkel Jekin, jer se s'njim lično potvrdila i ubijedila.

Dakle, prvi ilm je Ilmel Jekin i znači, znati nešto sa sigurnim dokazom, a da to sam ne vidiš. Drugi je Ajnel Jekin i dobija se viđenjem. Treći je Hakkel Jekin i znači biti lično osifaćen s tim ilmom.

Eto, ovakav je Tevhidski Ilm. Ako čovjek bude s vjerovanjem znao da osim Hakkovog Bića nema nikog drugog bića koje djeluje, niti onog na koga djelo utiče; Ilm ove osobe nazvaćemo **Ilmel Jekin**.

A ukoliko to bude lično vidio, to je **Ajnel Jekin** i ako sam bude došao do saznanja da je on sam i sav varluk samo Hakk. To znanje je spoznati Allaha sa Ilmom **Hakkel Jekina**.

ZIKR - ZAKIR - MEZKUR

Varidat : « Ma'na innez-zikr-e vez-zakir-i vel-mezkur-u vahid-e huve en la vudžud-e illa lil Hak-ki teala »

Riječi Tesavvuf ehlija izvještavaju nas o tome da osim Hakkovog Bića nema drugog bića i da su tri stvari koje su spomenute u njihovim riječima zaista samo jedna te ista stvar: - « **Zikr, Zakir, Mezkur** – spominjanje... onaj koji spominje... i onaj koji se spominje »

Kada riječi **Zikr, Zakir i Mezkur** postanu jedno sa hakikatske tačke varluka nastaje Ilmel Jekin. Salikovo znanje sa ovakvim otkrovenjem i posmatranjem jeste Ajnel Jekin, a Hakkal Jekin je onda kada to sa ovom manom potvrđuje, dakle kada istinito sazna da je on ogledalo te mane.

Na primjer: *Jednom prilikom je jedna osoba tražila zaštitu kod Nalandi babe, ne bi li se sakrila od policije koja ju je jurila. Nalandi baba, sobzirom da u svom dućanu nije imao drugu prostoriju, rekao je osobi da se sakrije iza ulaznih vrata dućana, na šta je ova osoba pristala, jer nije imala drugi izbor i sakrila se iza vrata.*

U tom momentu je ušla policija i pitala Nalandi babu da se nije neka osoba sakrila u ovoj radnji... na šta je Nalandi baba rekao da jeste i da je jos uvijek tu, iza vrata. Policajac je odmahnuo glavom, povukao vrata i odmah ih priljepio uza zid i otišao. Istog momenta je, sav uplašen, izišao bjegunac i ljutito rekao : - Nalandi baba, ala si me sakrio... Eto ga iza vrata... na šta mu je Nalandi baba odgovorio : - Da te nisu možda uhvatili?

Prema našim tvrdnjama Zahiri Zikr koji nastaje jezikom jeste suret ili slika Hakiki zikra (*spominjanja istinitog Allaha*). Hakiki zikr je **ohaliti** se kada srce spominje Allaha.

Zbog toga je srcu, tačnije gonulu, koji je centar ljudskih osjećanja, dato svojstvo hakiki zikra. A pošto je gonul sam Hakk, tada Zikr, Zakir i Mezkur, su jedno. Na primjer, kada vjetar puše, morska voda dobija oblike i nastaju talasi, ali se zna da talasi nisu ništa drugo do more. Eto, i gonul je ovakav. Kada zikr savlada gonul, On postaje zakir. Pošto je sada gonul u stanju spominjanja ono dobija ime Hakiki Zikr. A zikr na jeziku se naziva suretom zikra. Koliko god je hakiki zikr čist od oblika, to se objašnjava tim terminom, suret - karakter radi što boljeg i jasnijeg objašnjenja. Kao što možemo vidjeti iz ovih objašnjenja, u gonulu dvije uspomene u jednom trenutku se ne mogu zateći. Jer kada se bilo koja uspomena probudi u gonulu, u tom trenutku je gonul pun, obuzet je i potpuno zauzet sa tom uspomenom. Sve dok ovaj hal bude trajao u njega ne može ući neka druga uspomena. Isto je poput mora kada se pomoću vjetera rastalasa i dobija drugačiji oblik od onog ranije; i more gonula je isto.

MUŠAHEDA - POSMATRANJE - OSVJEDOČENJE

Varidat: « Fi haza mušahede fi baz-il ihjan-i keeni šej-un ...Fi baz-il evkat-i jekaa fi kalbi suret-e baz-il ešhas-i ke-enneha ...»

Prva mušaheda: ponekad izgledam ili sebe vidim na veoma latif – način, toliko uljepšanog, kakvog me organske oči ne mogu ni vidjeti. Primjećujem, da se ovaj moj izgled dešava na mojoj tjelesnoj slici. Nema sumnje da je ovaj moj tjelesni izgled, sam lijepi suret moje duše. Siguran sam, da nema sličnosti između latif-duše i mog oblika tijela. Jer se, moje lijepo stanje koje se okom ne može vidjeti također ne može osvjedočiti sve dok ne postane gušće.

Na primjer, para se zbog svog latif stanja, ne može vidjeti prije nego što se zgusne. Tek kada postane gušća pojavi se najprije, u obliku oblaka. **Sada, spoljašnji oblik oblaka nije suprotan svome nevidljivom unutrašnjem obliku, možda je isti kao On.** Razlika između njih jeste zbog ljepote i gustoće. Zaista nije ništa drugo ni bilo osim pare koja je postala oblak. Vidljiv suret čovjeka je suret njegove lijepe duše koja je u nevidljivom latif stanju. Kada se latif-duša zgusne tada se vidi suret. Samo, trebamo odmah napomenuti da nema sličnosti kao što su gore spomenuti oblak i talasi mora.

Dženabi Pejgamber Hazreti Muhammed Mustafa s.a.v.s. u hadisima kaže: - « **Ervahukum Ešbahukum, Ešbahukum Ervahukum** - *Vaše duše su vaša tijela (vaše sjenke), vaša tijela su vaše duše.* » [1]

Druga Mušaheda: ponekad kada se posvetim čitanju ili ibadetu, odjednom u mome gonulu nadolaze sureti nekih osoba i savladavaju mi sav gonul. Iako se trudim da ih izvadim iz srca nikako ne mogu da uspijem. Sutradan vlasnik sureta kojeg sam vidio u svome gonulu, dolazi mi u posjetu i pokazuje mi se sa čulima.

Resulullah s.a.v.s. u hadisi šerifu kaže: - «**Lem jebka min-en-nubuvvet-i illel mubešširat**- od Nubuvveta - Poslanstva ostat će samo mubešširat – obradovanje, radosne vijesti. »

Ovim je hadisom Poslanik s.a.v.s ukazao na to da je mubešširat iz Nubuvveta, tj. da je Ilham-Varidat (inspiracija) koju Allah daje svojim robovima. A i Nubuvvet je, u stvari, počeo sa snom.

RUJAI SALIHA - SNOVI EHLULLAHA

Varidat: « **Er-ru'ja-saliha min envar-il Hak'ki** »

Rujai Saliha je jedan od Allahovih Nureva koji prosvjetljuju svoga vlasnika. Ruja tačnije san je i jedan dio Pejgamberluka. Od koristi je pridavati važnost snovima i njihovom značenju, ali na Hakkovom putu, jer se putem snova mogu razumjeti mnoge skrivene stvari.

Jedne noći dok sam bio okupiran ibadetom, opkolio me je jedan blistavi Nur, izgubio sam samog sebe. Uvidio sam da sam ograničen ovim Nurom. Osjetio sam zevk sa pojavom nekih Božjih tajni i nevidljivih stvari, ali sam osjetio i muke i slast. [2] Dok sam boravio u tom duhovnom uživanju izgovorio sam sljedeće bejtove:

**« Ja nefsi sebbihi ebeden
Ja nefsi muti hemedem.**

**Ve la tehinni ehaden,
Illa celilden samedem »**

**« O nefsu moj, spominji Allaha beskrajno
O nefsu, moja smrt je kao kad, odjeća vremenom promijeni boju**

**Mene ne može razumjeti niko sem Jednog
Čija su svojstva Veličanstvo i Samadanijet. »**

Te noći kada sam izgovorio ove bejtove pored mene je stajao skup **Fikhdžija**. Dirnulo ih je ovo moje stanje, i bili su uplašeni od jačine mojih muka i divljenja. Među njima je bio i **Mevlana Sejfeddin, Muderris medrese «Berkukijje» u Egiptu**. Primjetio sam ga kada sam došao sebi, ali ga nisam vidio u njegovom suretu, već u suretu jednog **Muderrisa Mevlane**.

To što se ponekad neka osoba vidi u suretu neke druge osobe, govori nam, da između te dvije osobe postoji neka veza, tako da nam ovo stanje, takođe, dokazuje Tevhid (Vahdeti Vudžud).

[1] O ovome cijenjeni Mutesavvuf Hasan Lutfi Šušut kaže: «Naš organski život počinje rađanjem i ovaj život traje godinama. Ono što se od nas odvaja pri posljednjem dahu jeste ono što se raspada u mezaru i odlazi. Riječi: **«ervahuna ve ešbahuna»** su najveće riječi koje se izgovaraju kao čovjek.

[2] Da bismo otvorili skrivene riznice u nama, to trebamo uraditi pravim ključem, a ta vrata otvoramo svojim ključem i trebamo se sresti sa samim sobom. A ovo biva s pravim Muršidom. Ovaj pravi Muršid će te upoznati sa Hakkom. (Bilginer)

ZREO ČOVJEK - INSANI KAMIL

Varidat: « **Huvel insan-il kamil la el-melaiketi veliza ilmuha kulleha-el-insan-il kamil ...** »

Dženabi Hakk je u jednom ajetu rekao: - « **Ve alleme ademel esma-e kulleha sume aradahum alel melaiketi...** - *I pouči On Adema imenima svim, a onda ih predoči melekima i reče ...* » [1] *Al-Bakara 31;*

Imena kojima su ljudi podučeni i sa kojima žele da se osifate, su Allahova imena. Pravi mazhar ovih imena je zrela osoba ili Insani Kamil, a ne meleki. Zbog toga je svim imenima podučen samo Insani Kamil. A to nam govori da je Allah sa ovim imenima stvorio i potvrdio čovjeka, a ne meleke.

Prava čast za čovjeka je biti moralno izgrađen sa ovim imenima. Inače, kada se kaže **ime** (esma), tu se ne uzima u obzir poznavanje harfova i riječi kao što su **drvo** i **kamenje**. Lahko je poznavati imena poput ovih, ali ne možeš biti počastvovan i hvaliti se time. Eto, razlika između harfova imenovanih i Božjih imena, je ista kada se govori o razlici između Adema i meleka.

MELECI I ŠEJTANI

Sa Melecima, zastupnicima nebesa, zemlje, svih molekula i atoma i njima sličnima, žele se istaći prirodne moći koje se u njima nalaze ili elektromagnetni talasi. Allahove ezelske moći (kuvveti), s njima izbijaju iz nebesa, zemlje i elemenata. Sve prirodne moći se uvijek svojim djelima pojavljuju iz njih. Meleki Allahu čine ibadet i u nijednom trenutku nisu slobodni, njihovi su **tesbihi** (*spominjanja*) trajna i beskrajna, a njihova djela neprekidno nastaju. Ovome može biti dokaz ajet: [2]

« **Ve in min šej'in illa jusebbihu bi-hamdihi ve lakin la tefkahune tesbihahum** - ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga; ali vi ne razumijete veličanje njihovo...» ..... *Al-Isra 44*;

Kao što se može vidjeti i iz gore spomenutog ajeta, oni kojima nedostaje znanje ne mogu (sa)znati istinsko značenje spomenutih tema u Kur'anu. Kao što ne razumiju Allahov govor isto tako ne mogu istinski shvatiti ni riječi Poslanika a.s. i Velija.

O ljudi, kojima nedostaje znanje! Riječi Meleka nisu onakve kakvim ih vi smatrate. Manjkom vaše pameti, gafletom, vašom zabludom, o ahiretu i pretjeranom ljubavlju prema dunji, nije se dogodilo ništa, od onog, što vi od njihovih riječi razumijete, niti im priliči to što im pripisujete. Vi ste na ovom putu u zabludi i vaš istidat nije sposoban da shvati ove istine. Vi ste daleko od istine.

Tek kada čovjek očisti svoju nutrinu, svoje srce, on će tek tada razumjeti Allahove riječi i riječi Poslanika a.s., Velija i Varisi Ulumu Nebija (njihovih nasljednika), i istine će im biti jasne poput sunca. Onaj ko je željan toga, treba uvijek svoja dobra djela i kemalat vidjeti kao male, a svoje grijeha (čak i da su mali) vidjeti velikim.

Hazreti Resul s.a.v.s. je u hadisi šerifu rekao: - « **Ve emmeš-šezatin-elleti tedžri fil-insan-i medžred-dem-i...** - *Šejtan kola u čovjeka poput krvi u venama...* »

U ovom se hadisu spominje šejtan, koji se šeta u čovjeka poput njegove krvi u venama, ti šejtani u stvari su njegov hajvanski nefs, njegove želje za šehvetom, to su snage koje su protiv šeriata i istine a nalaze se u čovjeku. Hazreti Resul s.a.v.s. nas obavještava o ovim šejtanima.

Onome ko je željan spoznati Allaha, također je potrebno sljedeće: - **Učeci Kur'an-i Kerim treba upoređivati ajete o dunji i one o ahiretu i time spoznati njihovu vezu.**

Treba dobiti snagu i kuvvet, podijelivši dužinu života sa vremenima koje pripadaju dunji, znanja o ahiretu, ahiretske ibadete i dužnosti.

Trideset Džuzua Kur'ana su o dunjaluku, dok su ostala dvadeset i devet o ahiretu. Kur'ani Kerim treba istraživati prema ovome i treba uzeti u obzir razloge silaska ajeta.

Ovo mišljenje o silasku Kur'ani Kerima je nama jedan varid (jedna inspiracija od Allaha) iz « Varidata » a istinu samo Allah zna. [3]

DŽENNET I ADEM

Varidat: « El-Džennet-e ibaret-i an alem-il melekut fe-ademe (a.s.) haredže minha ...»

Džennet pripada svijetu Melekuta. Adem a.s. je izašao iz tog Dženneta ili Božjeg sultanata, koji je pored meleka mjesto duša i puno drugih nevidljivih ljepota. Izlazak iz Dženneta je upravo njegov silazak u svijet sureta i njegovo povećanje gustine. Ukoliko mi, kao ljudi, ne prekinemo svoje čulne poglede, biće nemoguće vidjeti, tačnije, razumjeti Allahov Zat pomoću zahir očiju.

Nije da se Allah ne pojavljuje, kod onoga, koji je preokupiran s Njegovom ljubavlju ili kod nekog, koji je sebe potpuno predao Allahovoj ljubavi, dakle kod nekoga koji je istiniti Allahov ašik. Stvar je u tome što je danas takvih ljudi veoma malo. A da bi se to i obistinilo najvažnija je privrženost Allahu sa čistim srcem. Jer kada je srce čisto, Allah se pojavljuje vlasniku toga srca, onoliko koliki je i njegov marifet, dakle u proporciji njegovog poznavanja Allaha. Ova Allahova tedžellija nije u obliku osjetila, jer pri nastanku Tedželli emra, nestaju razlozi.

IZJAVA DRVETA: JA SAM TVOJ ALLAH

Varidat: « Kavleš-ševereti inni en-Allahi tenbihi ala innel insane lev kalehu la justeb'adu ...»

Znamo da ima znakova koji nam ukazuju na to, da se treba smatrati važnijom i prihvatljivijom, izjava drveta, koje kaže: **Inn-i en-Allah...** od identične izjave, **Inn-i en-Allah...** ali koja dolazi od strane čovjeka a ne pridaje joj veliku važnost. [4]

Zato što je alem Hakkov suret (lik), ali ovaj lik nije lik koji se može osjetiti, već duhovni tj. Allahov savršeni lik. Zato, odakle god Allah kaže «**JA**» to je tačno, samo je **On** taj koji to izgovara, a i sama riječ Njemu pripada. Jer u ovim riječima ima ukaza na lik ovog svijeta. Nema veze sa mjestom odakle je riječ izašla kada je u pitanju riječ u ajetu «**drvo**».

Ovo je isto poput ljudskog jezika koji govori, zato što sama riječ pripada njegovom Zatu, a ne parčetu mesa koje mi nazivamo jezikom. Iako se jezik pokreće kada se riječ izgovara, opet je čovjek taj koji to govori. I ličnost čovjeka je ista kao i kod drveta. Dakle, ako jezik kaže: - «**En-Allah**», tačno je.

Svaki atom može reći: - « **En-Allah - Ja sam Allah** », [5] ali nije dozvoljeno da onome ispred sebe kaže: - « **Ente-Allah - Ti si Allah** » ili « **On je Allah** ». To je isto kao kada bi jezik rekao ja sam čovjek, i to bi bilo tačno; a kada bi jezik nazvali čovjekom ili mu rekli, ti si čovjek, to ne bi bilo tačno. [6]

Dženabi Pejgamber s.a.v.s. efendija je jednom prilikom, u Hadisi šerifu rekao:

- « **Kan-Allah-u velem jekun meahu šej'in** - Allaha ima i s Njim zajedno ničeg nema »

U ovom Hadisu ima znaka o tome da za Allaha iznad **Vahidijeta** ima još jedan **salt** stepen koji je očišćen od svih s'fata. Jer Vahidijet je jedno Allahova merteba koja se vidi na ovome svijetu i prisutna je u svim stvarima.

« **Kevn i Fesat** » su vječni i beskrajni. Dunja i Ahiret su dva **Itibara**, dva faktora ili dvije pretpostavke za koje se ne smijemo povoditi. Dunja za koju kažemo zahir, to su ovi prolazni sureti koje vidimo. Ahiret za koji kažemo batin je Baki, nevidljiv i trajan. Tako da su oba prisutna a njihova postojanja su ezelska i trajna. Ali tvrdi se da je samo ahiret ono što je trajno.

SMRT PRIJE SMRTI

Varidat: « Mut kable en temute tuhji ebeden, li enne min mate an-iddunja ... »

Poslanik s.a.v.s. je u hadisi kudsu rekao: - « **Mutu kable ente mutu - Umrite prije smrti** ».

Dakle prije nego što umrete obaveznom smrću, umrite svojevolum, smrću, dakle; umri prije smrti kako bi dospio do vječnoga života. Jer svako ko bude umro od dunjalučkih strasti i nestane od svojih šehveta, naći će život sa hakiki vudždom koji je ezeli i ebedi, tačnije sa istinskim bićem koje je oduvijek i vječno. A ovome životu nema smrti, vlasnik ovog života je živ i vječan. Šta u stvari znače riječi ovog Hadisa:

1. Umrite prije smrti - ovime se misli na smrt od dunjalučkih strasti, uživanja i životinjskih želja. Čovjek to može postići, nesumnjivo, s tim što se nije predao lažnim dunjalučkim uživanjima i željama, inače on i ne voli te stvari.

2. Ukrasiti se Allahovim ahlakom (moralom). Za čovjeka koji je dostigao ovu mertebu ne postoji smrt. Iako ovaj čovjek naizgled umre, on se neće smatrati mrtvim, s tim što će biti spominjan svojim lijepim svojstvima koje je ostavio iza sebe. Otklonivši svoj **benluk-kibur**, predavši djela, s'fate (život, znanje, sluh, vid, snaga, riječ, volja, moć stvaranja) i vudžud više ne vidi drugog Mevdžuda osim Allaha. Ove riječi znače spasiti se od dvojstva i vratiti ih Allahu, tj. postojati zajedno sa Njim. Eto, to znači, umrijeti prije smrti - u pravom smislu riječi. Ovaj čovjek je stalno živ, jer je u njegovom oku ostalo samo jedno Biće (**varluk**), a to je Allah.

Ko prije smrti bude, na gore navedeni način, dobrovoljno umro, taj neko će biti vlasnik ahlaka koji je ukrašen Allahovim ahlakom. Zikr ove osobe će ostati beskrajn i on će uvijek biti živ. Ovaj Varluk je Allahov varluk. Sve sposobnosti kao što su sluh, vid, govor, rad ruku ili nogu; sve moći, bilo da se vide iznutra ili da su vanjske, za koje čovjek misli da su njegove, pripadaju Dženabi Haku. Arif koji se približi Allahu tako što će shvatiti sve ovo, uz pomoć namaza i posta, postaje razlog marifeta drugih osoba. Osobe koje nisu arifi ponašaju se kao da Allah nije njihov kuvvet, a to je zbog toga što nemaju pojma o istini i borave u gaffletu.

Oni su poput onih koji se ne ponašaju prema svojem znanju, dakle poput onih koji imaju znanje a ne koriste ga. Osobe u ovom stanju nisu nikakvi znalci, oni su neznalice koje nazivamo krutim džahilima.

SPOMINJANJE ALLAHA

Spominjanje Allaha je ključ svih Kemala. Jer svi su Kemali od Allaha. Kemal se dobija s približavanjem Allahu. A Kurbijjett nastaje bliskošću sa Allahom, dok ljubav nastaje trajnim zikrom. O ovoj temi Hazreti Resul s.a.v.s. kaže: - « **Men ehabbe šej'en eksere zikrehu** - Onaj ko nešto mnogo voli, on to i mnogo spominje » Jer spominjanje povećava ljubav prema Allahu. Ukoliko je nutrina čovjeka tj. njegovo srce, preokupirano sa drugim stvarima, neće moći voljeti Allaha, niti će Ga moći spominjati. Jer Allah se ne može shvatiti spoljašnjim čulima (na primjer: vidjeti Ga okom). Sticanje navike između čovjeka i Allaha je teško, isto kao što je to i kod predaje salika Muršidu.

Ali zato s nastavkom zikra, probija se do srca kao i do najmanjeg djelića njegovog tijela, u njemu se počinje uzburkavati ljubav prema Allahu i tada on počinje osjećati uživanje i slast u zikru. Dženabi Hakk u Kur'anu kaže: - « **Vežkurullahe kesijren le-allekum tuflihune** - *I Allaha mnogo spominjite da biste postigli ono što želite* »
El-Džumu'a 10;

Isto tako: - « **Ellizijne ježkurun-Allahe kijamen ve ku'ud-en ve ala džunubihim** - *Za one koji i stojeći i sjedeći Allaha spominju* - »

Ali Imran 191;

Osjećati se lijepo zbog Zikra, je znak povećanja ljubavi prema Allahu, a ova ljubav je znak da se toj osobi otvaraju Allahova vrata rahmeta, ali ne treba smetnuti s uma da se to dešava prema ezelskom kapacitetu osobe. Trajni zikr i uživanje u zikru dokazuju Allahovu ljubav, duhovnu sreću i otvaranje Džennetskih kapija. [7] Ukoliko jedan čovjek nastavi da spominje Allaha, uticaj zikra ispuniće njegovu nutrinu, i obuhvatiti mu srce. Tada se kod te osobe počne gajiti ljubav prema Allahu. Pojačava mu se oslonac i vjera u Allaha i prema kapacitetu mu se otvaraju Allahove kapije rahmeta. To što on počinje uživati u spominjanju je znak da je pronašao sreću i da su mu se otvorile sve Džennetske kapije.

Hazreti Resul s.a.v.s. je u jednom hadisu rekao: - « **Na kapiji Dženneta su napisane riječi: La ilahe illallah** » I time je ukazao na to da se kapija Dženneta može otvoriti jedino sa **Tevhidom**. Hazreti Resul Zišan s.a.v.s. je opet u hadisu rekao: - « **Ko god me želi vidjeti u zelenom travnjaku Dženneta, neka mnogo spominje Allaha** »

[1] U primjerku Varidata kojeg je preveo Šejhulislam - Musa Kazim Ef., ostavio je mjesto i za mišljenje Indijca «Rana Krishne» koji je živio 1886 godine.

Ovaj zat kaže: « Je li to Allaha tražite, u redu onda, tražite Ga u čovjeku. Uluhijjet - Božanstvo je najviše prisutno u čovjeku. Zaista je Allah u svemu i Njegova se moć u svemu, manje ili više, može vidjeti. Allah koji je tedželli u čovjeku, to je Allah koji se vidi u najsavršenijem (ob)liku. Čovjek je najsavršeniji mazhar Allaha. (Bilginer)

[2] Jedan od znalaca Tesavvufa Šemsi Sivasi Hazretleri je na jednom seminaru nauke, na kojem je bio prisutan i Sultan Murat IV, raspravljao ovu temu sa Kadijom koji ga je nazvao kafikom, na čemu mu je Šemsi Sivasi odgovorio: «Ove riječi ajeta su za kafire. To što se tvoje riječi ne čuju i ne razumiju, ne znači da i neki drugi to ne razumiju, ali mi ih razumijemo.» ovim riječima je pred svima rekao da treba izučiti Kelime-i Šehadet i da treba obnoviti svoju vjeru zbog kufura.

[3] Tek danas je nauka donela dokaz, da oko 114 elemenata kao što su aluminijum, bakar i gvožđe, zajedno sa svojim jezgrom, nastala od «protona, neutrona i elektrona» i da svaki atom spominje Allaha.

To što mi spolja vidimo kao tvrde materije, to su u stvari protoni pozitivne energije, neutroni i elektroni koji se oko jezgra kreću 2000 km u sekundi, poput zvijezda koje se kreću oko sunca (što možemo nazvati Allahovim kudretom); oni se vide kao tvrde materije. U stvari, sve materije svim svojim stanjima spominju Allaha, one poklanjaju energiju svojih jezgra. Hazreti Ali k.v. je rekao: «Ukoliko atom rasparčate do kraja, na tom kraju ćete u samoj sredini atoma pronaći Sunce»

(Bilginer)

[4] Dženabi Hakk je u Kur'anu, u 30. ajetu sure El Kasas rekao Hz. Musau:

«**El-mubareket-i min-eš-šeret-i en ja Musa Inni en-Allah-u Rabb-ul Alemin** - ...iz stabla, u blagoslovljenom kraju: «O Musa, Ja sam - Allah, Gospodar svjetova!» Ovaj Allahov glas je došao Musau iz stabla u obliku žara, dok je tražio malo vatre za svoju ženu. Ovim Allahovim ajetom je Hazreti Musa bio obradovan Pejgamberlukom, on je pošao tražiti vatru, ali je iz stabla čuo glas svoga Gospodara. Iste glas je pomenut i u 12 i 14 ajetu sure Ta-

Ha
(Bilginer)

[5] Smisao Mensur Haladžovih riječi: «Enel Hakk - Ja sam Hakk» bi trebao biti sljedeći: «Ja nemam drugog vudžuda osim Allahovog». O tome je Hazreti Mevlana rekao: «Riječi gvožđa: «Ja sam vatra», biće tačne tek onda kada se gvožđe zagrije, postane crveno i dobije oblik vatre.» Ako gvožđe kaže ovo, nekom drugom prilikom, njegove riječi neće biti istinite., jer je ono tada običan hladni predmet.» zato i čovjek, ukoliko bude rekao takvo nešto, čak i pošto mu je opravdano zbog toga što je pod uticajem Božje tedžellije, on se treba pokajati za svoje riječi, prvom prilikom kada dođe k sebi. Jer ovaj hal znači ograničiti Allaha u svojem vudžudu, to je kufur i šeriatski i hakikatski.

(Bilginer)

[6] Hadži Maksudovi stihovi o atomu:

« Neka se dževher kroz mene pokaže, Zat je tvoj očišćen od svega
Pojavi se iz svakog atoma, Ti si taj koga vidimo svakog trena

Pokazuješ se iz svakog atoma, jer atom zahir je a ti nihan si
Onaj ko ovaj srr ne spozna, poput gafila patiće od derda i bola

Izvezo si puno likova, visoke i niske, hajr i šer
Prošet'o si od početka do kraja, sve dok lik insana nisi pronašao

Insana si mazharom tvoga Zata i ajata učinio
Pogledavši ogledalo njegovo, poređa levh-u kalem u taj tren

Svaki atom pjeva tajnu: **inni enallah**
Izvor čovjeka što tajnu sazna on je vlasnik alema

Na Hulusija baci pogled, sve dok od tebe ne vide sva djela
Nema djela osim nur-i fer - svi tvoji nimeti su nur »

(S. Bilginer - ALLAH VE INSAN)

[7] Dva su dara Dženabi Hakka, koje kada pokloni nikada ne uzima natrag: jedno je kada sa očiju čovjeka otkloni perde koje mu onemogućava viđenje istine. Prvo je viđenje Allahovog kudreta i ljepote u svemu, a drugo uživanje u spominjanju Allaha, gdje god se okrene posmatra Njegov Zat. Ova dva nimeta se ne uzimaju natrag. Međutim, Allah daje nafaku, ako je oduzme više je ne vraća, daje život pa ga uzme, daje djecu pa ih uzme natrag..

(Bilginer)

ALLAH OBUHVATA SVE SVJETOVE

Kompletan univerzum, od početka pa do kraja, od najniže do najviše tačke, je poput jednog savršenog čovjeka sa dobrim tabiatom i ahlakom. Najniži je uvijek potčinjen najvišem. Neki od organa u njegovoj praznini utiču na ostale organe. To je slično poput nekih ljudskih moći koje imaju veze sa drugim moćima.

Poredak univerzuma je identičan. Nastao je uticajem i moćima koje su zvijezde preuzele jedne od drugih uz pomoć svojih bliskih i dalekih položaja. Kada bi došlo do nekih promjena u položajima zvijezda, promijenila bi se i harmonija univerzuma, pokvarila bi se, ali bi zato na njihovim mjestima odmah došao drugi red zvijezdi i tako bi se nastavilo. [1]

Razlog ove harmonije univerzuma, je to što je oduvijek onakav kakvim ga je Allah uredio. Kada bi se na nebesa, milijardi zvijezda malo podigle ili spustile sa mjesta na koja su postavljene porametila bi se harmonija svih svjetova.

U SVEMU DVIJE STRANE

Na ovome svijetu u svemu postoje dvije strane: Jedna od njih je ljepota ili Allahov **džemal - sifat**, dok je druga ružnoća ili Allahov **dželal - sifat**.

Džemal i Dželal su Allahovi sifati i oni su na stepenu Allahovih dviju desnih ruku. Kada bi Allah bilo koga od svojih robova, poželio uzdignuti do stepena savršenosti do kojeg su dospjeli Njegovi voljeni robovi, On bi tada svome robu pokazao lijepu stranu radnje i prema tome bi se taj rob vladao. Ukoliko bi mu pokazao ružnu stranu toga djela, rob bi tada ostavio to djelo i ne bi ga uradio. Ovo stanje dopijeva do stepena savršenosti uz pomoć Hakkove darežljivosti i milosti, ali samo ukoliko ne napusti zikr.

Eto, jedna radnja posjeduje dvije strane; kada Allah poželi da jednog roba uzviši do stepena kemala pokazuje mu lijepu stranu te radnje, a rob se prema tome ponaša i radi ili ne radi tu radnju.

U postojanju dvije strane svega prisutan je jedan Allahov veliki temelj. A to je to, što svijet u svojim atomima sakuplja sve suprotnosti svakog atoma. Jer za Allaha postoje džemal i dželal s'fati. A dženabi Hakk je prisutan u svakom atomu i svojim je s'fatima uticajan u svim stvarima. Zbog toga, ako Allah poželi da uzviši čovjeka na stepen Kemala, on njemu razloge kemala pokazuje lijepim, ili s njihovim suprotnostima, ružnim stranama.

Tako je sa grijehovima i greškama koje čovjek čini. Ti koji su vidjeli lijepe strane u greškama i grijehovima oni ustraju u tome dok oni koji su vidjeli njihovu ružnu stranu, trude se da to ostave i ne čine to isto.

« Allahu jekulul Hakki ve huve jehdis-sebijl- Hasbun-Allahu vahdehu ve ni'mel vekil

Ve sallı ala Sejjidina Muhammedin ve alihi ve sahbıhi edžmein

Vel-hamdu-lillahi Rabbil alemin »

ŽIVOT HAZRETI ISA-A A.S.

Varidat: « (Hajji bi-ruhuhi) Li ennel ervahi la jattarriu alejhal mevte mejjite bi-džesedihil unsuri ... »

Hazreti Isa a.s. je dušom živ, a tijelom (*po pitanju elemenata od kojih se sastoji njegovo tijelo*) mrtav. Ali pošto je **Ruhullah**, njegov ruhanijet je viši od njegovog džismanijeta. I obzirom da je smrt u vezi samo sa tijelom, rečeno je: Hazreti Isa a.s. « - **nije umro** ». Po pitanju atoma od kojih je nastalo njegovo tijelo, tj. po pitanju materije od koje je sastavljeno njegovo tijelo on ne može ostati živ.

Bedrededin Hazretleri je uporno govorio: Hazreti Isa a.s. je živ svojom dušom, jer duši ne može smrt biti kvar. A nemoguće je da Hazreti Isa ostane živ i ne umre kada je u pitanju materija od koje je nastalo njegovo tijelo, jer kada se duše uzvise ka visokim alemima one se odvajaju od svojih tijela kao latif (lijepe). A to se sa istinom slaže, da za visoke aleme duše budu u latif-stanju. Kao što je i ranije objašnjeno tijela su **mezahiri** duše; dakle to su samo njihove pojave i one su se morale pojaviti u oblicima prikladnim za donji svijet - alemi šehadet.

Varidat: « Isa jetedžessed-u kema kane ve junzil-u ahir-iz-zemani ve bi veledihı evlade ... »

Zar se ne vidi jasno, kako se Isa a.s. u ahiri zemanu, kao što je i prije bilo, ponovo otjelovljuje, silazi na dunju i dobija sina. O njegovoj smrti je u Kur'an-i Kerimu rečeno: - « **Ja Isa , inni muteveffike ve rafi'uke ilejje ve mutahhiruke min-ellezine keferu ... - O Isa, dušu ću ti uzeti, k Sebi te uzdignuti i spasiću te od nevjernika ... » Ali Imran 55;** Ovim ajetom mu Allah kaže da će ga spasiti od elementarnih tabiata, prema tome ovo nam potvrđuje, da od toga momenta on nema potrebe za hranom i pićem. I ajet ne dokazuje da je on živ sa tijelom: -« **Ve ma katelehu ve ma salebuhu velakin šubbihe lehum ... - a nisu ga ni ubili ni raspeli, već im se pričiniło. Oni koji su se o njemu u mišljenju razilazili, oni su sami u tome u sumnji.** » En-Nisa 157;

Međutim, izvještava nas o tome da je došavši u latif-hal duhovno uzdignut. Jer je on Ruhullah a njegova duhovnost je prema:

« EL HUKMU-LIL GALIP -Naredba za pobjednika »

Smrt ne postoji kada je u pitanju duša i prema tome, ukoliko se bude reklo nije umro, vladajući nad pobjednikom, to ne znači da Hazreti Isa a.s. nije umro sa materijama od kojih je nastalo njegovo tijelo, jer bi to bilo suprotno istini. A ukoliko se kaže da nije umro sa tijelom to će biti protiv ajeta koji je dokaz smrti tijela. Bederddin Hazretleri u nastavku kaže:

« 800 godine po Hidžri, u snu su mi dvoje njih pokazali tijelo Hazreti Isaa državši ga u rukama i time su mi svojim jezikom željeli pokazati da je on umro » [2]

OŽIVLJAVANJE MRTVIH I SAKUPLJANJE TIJELA

Varidat: « Ve hašr-ul edžsad ala ma jezamil avalimi ...» (Lakin min nev'il insani summe jeteveledi insani min turabin bila ebbin ve umm ...) »

Sakupljanje tijela, tj. ponovno proživljavanje mrtvih i njihov izlazak na mahšeru, nije moguć onako kako to mnogi misle da jeste.

Neka dođe dan kada od ljudske vrste niko neće ostati. Pa neka se iz zemlje poslije rodi čovjek, bez oca i majke i neka opet putem spajanja počne rađanje.

Dajemo vam jednu bilješku Šejhul - Islama Musa Kazim Efendije, jednog od muderrisa sa univerziteta (Darulfununa) koji je uradio prijevod **VARIDATA**, za koju mislimo da je od važnosti: - « Pošto se putnik suluka koji još uvijek nije dospio do Hakkel Jekina stalno bavi sa ruhanijetom i ne pridaje nikakvu važnost džismanijetu, on poriče sakupljanje tijela-hašr. Takvi se zovu **Arifi** koji još uvijek nisu dospjeli do kemalijeta. Pošto je i Šejh Bedreeddin jedan od njih i on je porekao sakupljanje tijela.» [3]

POČETAK SVJETOVA I KIJAMET

Varidat: « Hazret-il Hakkil džeberujeti la zamani...li-enez-zemani lem jekun summe mevdžuden ... »

Alem je jedini počeo sa vrstom i ličnošću, njegov nastanak - **hudus** je **zati** i ne zavisi od vremena. Jer vrijeme nikada nije ni bilo prisutno, niti je nastalo. U doba Resulullaha s.a.v.s. je mnogo njih komentarisalo kijamet i vidjeli su ga kao **Dedždžal** i svako od njih je prema svojem shvatanju davao komentar, to su činili i sa **Dabbetul arz** i njemu sličnim, i svi su očekivali da će se oni pojaviti u njihovim vremenima. I svi oni koji su dolazili poslije njih, uvijek su ih očekivali. Čak su neki tvrdili da će se sve to dogoditi 800 godine po hidžri. Neki su rekli da će se pojaviti u vremenu Imami Mehdiya, i to između 700-800 godine i da će on biti posljednji Veli. Međutim, sada smo završili 800 godinu (danas je 1399 god./po Hidžri) još uvijek se nije dogodilo ono što su oni zamišljali. I da još hiljadâ godinâ prođu opet se neće pojaviti ono što oni zamišljaju niti će nastati sakupljanje tijela - hašr... kako to oni zamišljaju.

Varidat: « A'lemi ennel kijamete indel-ekabir hije zuhuruz-zat ve inkirazi saltanat-is-sifat ... - Min mate fekat kamet kijamete vel-hašri iade tel-misli ... »

Znaj da prema mišljenju velikana koje nazivamo **Ekabirima**, nastanak kijameta nastupa sa nestankom s'fata i pojavom Zata. A ako ti želiš, mrtvome je već kijamet, a hašr je povratak tijela i njemu sličnih, kao što je i maloprije objašnjeno. Nestanak ljudske vrste, nastanak od zemlje - bez oca i majke, i ponovni nastanak ljudske vrste od istog čovjeka putem spajanja je moguć.

Sejjid Muhammed Nurul Arabi Hazretleri je o ovome dao objašnjenje uzeto iz **Fususul Hikema** Šejhul Ekber Muhjiddin Arabija: - « Allah je svijet stvorio kao jedno tijelo, Adema je napravio kao njegovu dušu. Kada se preseli Insani Kamil, tada je kijamet, a sreća se premješta na ahiret. Hazreti Resulu Zišan s.a.v.s. je o ovome rekao: - « **Kijameta neće biti sve dok na zemlji ima nekog ko vjerujući i videći kaže Allah, Allah, Allah.** » U nastavku Šejhul Ekber kaže: - « *Allah je Adema - ademu, Čovjeka - čovjeku učinio ciljem, isto kao što je i nefis koji govori u nefsu čovjeka učinio ciljem. Zbog toga se dunja ruši s gubitkom čovjeka i sreća prelazi na ahiret. Dunja je trajna sve dok na njoj ima čovjeka. Sa čovjekom se i univerzum razvija samo da bi mu služio i hizmet činio. Kada čovjek preseli na ahiret nebesa se rastalasu, planine prohodavaju, svijet se ruši, zvijezde se rasturaju, sunce se zatamnjuje i tako sreća prelazi na ahiret.* »

Lekad džaekum resulun min enfusikum azizun alejhi ma anittum harisun alejkum bilmuminine reufur-rahim – Došao vam je poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv.

Fe in tevellev fekul hasbiallahu la ilahe illa huve alejhi tevekkeltu ve huve rabbul aršilazim – A ako oni glave okrenu, ti reci : " Meni je dovoljan Allah, nema boga osim Njega; samo se uzdam u Njega, On je Gospodar svemira veličanstvenoga! ".

[1] Dženabi Hakk u 126. ajetu sure En-Nisa kaže:

«**Lillah-i ma fis-semavati ve ma fil-ard-i ve kan-Allah-u bi-kull-i šej'in muhijta** - Allahovo je ono što je na nebesima i ono što je na zemlji; i Allah sve zna. - Sve što je na nebesima i na zemlji, ono što je na najvećim visinama i ono što je na najnižim nizinama, zahir i batin i sve što postoji u batin i šuhud alemima - od Njega dolazi, Njemu odlazi, Dženabi Hakk je sve svojim vudžudom obuhvatio - ». Treba se osjetiti Tevhidski zevk ovog ajeta, to nije

moguće riječima opisati. Ovdje Gajbi Sultan kaže:

«To što se tebi kao alem pokazuje, u hakikatu Allah je Allah je jedan, vallahi, nemoj misliti da ih je više»
(Bilginer)

[2] Po našem ličnom mišljenju silazak Hazreti Isaa a.s. na zemlju je samo jedan primjer (iz Akmunare u Šam'u). Svi koji su do današnjeg dana uzviknuli «Ja sam Isa», svi su bili uklonjeni, udaljeni, otjerani.

Pravi silazak Hazreti Isaa je njegov duhovni silazak na zemlju, a pravilno shvatanje i poznavanje ljudi je Vahdet (Jedan Bog) i Hakikati Muhammedijje. Hrišćanski svijet koji Hazreti Isaa a.s. poznaje kao Allahovog sina, danas se pred sjajnim nurom Islama klanja sa poštovanjem i počeo je shvatati kako je jedina vjera kod Allaha «**Islamijet**».

[3] S jedne strane Američka istraživanja Ismail Hakk Bursevijeveog tefsira Kur'ana nazvanog «Ruh-ul Bejan» i prevodi Muhiddinovi djela: «Futuhatul Mekkiyye» i «Fususul Hikem» (Fusus-ul Hikam), s druge strane istraživanje Kur'anskih primjeraka iz velikih Gradova Islamskog svijeta i njihove izjave kako nisu našli nikakvih razlika; njihova interesovanja za komemoracije Hazreti Mevlane i hadži Bektaš Velije, i još puno sličnih primjera po kojima možemo sagledati da je najprikladnije vjerovanje, vjerovanje u Hakikati Muhammedijje i u Jednoći Božjeg Bića (Vudžuda-postojanja), a to je vjera - Islam.

Sve ovo nam pokazuje da je Hazreti Isa a.s. odavno sišao na zemlju i da reaguje na one koji o njemu iznose lažne tvrdnje. U Kur'anu mnogi ajeti završavaju na sljedeći način: «**Mislite o ovome**», «**Ovo su dokazi za pametne**», «**U ovim primjerima ima lekcija za narode koji razumiju**», koji otvoreno izvještavaju da je Islamijet vjera savršenog uma, a ne prevrtljiva vjera poput ostalih umova.

(Bilginer)

SRETNO VAM BILO AŠICI